

J A A R R E K E N I N G 2 0 1 7

Rijksmuseum van **O**udheden

INHOUDSOPGAVE

BESTUURSVERSLAG	2
VERSLAG VAN DE RAAD VAN TOEZICHT	12
LEDEN VAN DE RAAD VAN TOEZICHT	14
DE NEGEN PRINCIPES VAN GOVERNANCE CODE CULTUUR	15
RISICOMANAGEMENT	18
JAAARREKENING	23
GRONDSLAGEN VOOR DE FINANCIËLE VERSLAGLEGGING	25
TOELICHTING OP DE BALANS	27
NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE RECHTEN EN VERPLICHTINGEN	33
CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING – RENTEBATEN EN –LASTEN	38
TOELICHTING OP DE CATEGORIALE EN FUNCTIONELE EXPLOITATIEREKENING.....	40
WNT-VERANTWOORDING 2017	41
GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM.....	42
GOEDKEURING & VASTSTELLING	42
CONTROLEVERKLARING ACCOUNTANT	43
PRESTATIEVERANTWOORDING	47
BIJLAGE 1: TOELICHTING OP DE PRESTATIEVERANTWOORDING	48
BIJLAGE 2: STAND VAN ZAKEN EN MOBILITEIT VAN DE COLLECTIE	49

BESTUURSVERSLAG

- **Statutaire naam:** Stichting Rijksmuseum van Oudheden
- **Vestigingsplaats :** Leiden
- **Kamer van Koophandel-nummer:** 41169522
- **RSIN:** 804126380
- **Adresgegevens:** Postbus 11114, 2301 EC Leiden
- **Telefoon:** 071 - 5163 106

Doel, missie, bestaansredenen instelling

Het Rijksmuseum van Oudheden wil het centrale podium in Nederland zijn waar de oudheid en de archeologie voor een divers publiek tot leven wordt gebracht. Door middel van tentoonstellingen, educatie, publieke activiteiten, wetenschappelijke bestudering en (inter)nationale uitwisseling verhalen wij over de relevantie van de oudheid in heden en verleden.

Bezoekers: Resultaatafspraak is het bereiken van gemiddeld 150.000 bezoekers per jaar

Het museum ontving het recordaantal van 219.860 bezoekers, het hoogste aantal in 199 jaar geschiedenis. Eenmaal eerder, in 2014 met de tentoonstellingen Petra en Carthago, werden meer dan 200.000 bezoekers verwelkomd. Het jaar kende geen absolute uitschieters. Alle maanden waren bovengemiddeld en dat kwam in het bijzonder door de publiekspotentie van Koninginnen van de Nijl (89.710 bezoekers tussen 1/1 en 17/04), Casa Romana (44.530 bezoekers tussen 23/05 en 17/09) en Nineveh (57.071 bezoekers tussen 19/10 en 31/12). In de maanden dat de exposities werden af- en opgebouwd zorgden lezingen en evenementen voor goede maandcijfers. Tot slot droeg het groeiende schoolbezoek aan de vaste opstellingen bij aan dit recordjaar. Het museum was gemiddeld 44 uur per week open van dinsdag tot en met zondag van 10.00-17.00 uur en op maandagen in de vakanties.

Educatieve activiteiten: De resultaatafspraak is jaarlijks 27.500 scholieren te bereiken

Het aantal van 27.500 is onderverdeeld in primair onderwijs (10.000), voortgezet onderwijs (12.500) en MBO/HO/WO (5.000)

Met 34.798 leerlingen is deze doelstelling bereikt. 3.173 leerlingen daarvan werden op scholen bezocht in het kader van het project Museumdocent in de klas (1.268 PO/ 1.905 VO). Het aantal primair onderwijsleerlingen (9.065, inclusief op school bezochte leerlingen) bleef achter ten opzichte van de resultaatafspraak. Oorzaak is een contractuele strubbeling met de Leidse Cultuureducatiegroep, een probleem waar andere Leidse musea eveneens mee van doen hebben. Het aantal leerlingen uit het voortgezet onderwijs is met dertig procent gestegen (2016: 12.178, 2017: 15.827, exclusief scholieren die een RMO-les in de klas kregen). De groei komt door een toename van gymnasiumleerlingen, met name veroorzaakt door scholen, die in het kader van doorlopende leerlijnen met alle leerjaren het RMO bezoeken en maatwerk krijgen aangeboden. Het aantal MBO/HBO/WO studenten groeide van 5.622 in 2016 naar 8.001 in 2017. Studenten die in het kader van studie, werkcollege en werkstukhulp de depots en wetenschappelijke bibliotheek bezochten, zijn niet meegeteld, omdat de registratie niet via het kassasysteem verloopt.

Kwalitatieve beschrijving van de activiteiten

1. Tentoonstellingen: resultaatafspraak 12, gerealiseerd 15, exclusief presentaties in de actualiteiten vitrine

In onderstaand schema zijn de tentoonstellingen inhoudelijk en kwalitatief gerelateerd aan drie hoofddoelen die het museum voor de periode 2017/2020 heeft geformuleerd. Het is evident dat bij die hoofddoelen het leveren van kwaliteit, getoetst aan de begrippen vakmanschap, vernieuwing en oorspronkelijkheid een ondersteunende pijler is, evenals het bevorderen van educatie en participatie

met de ambitie een nieuw en divers publiek te bedienen en tot slot het aantonen van de maatschappelijke waarde van het museum en zijn activiteiten. De exposities leunen voor een groot deel op de eigen collectie. Hiermee worden extra (herhaal)bezoekers getrokken, deelcollecties belicht en actueel wetenschappelijk onderzoek gepresenteerd.

TENTOONSTELLINGEN / HOOFDDOELEN	Leeromgeving	Podium oudheid	Oudheid versus heden/ receptiegeschiedenis
In RMO			
1. Casa Romana	Blijvende inspiratie van Romeins interieur aantonen en uitleggen Audiotour door thriller schrijfster.	Publicatie, coproductie met Universiteit Nijmegen, lezingen.	17 ^{de} t/m 21 ^{ste} interieurkunst en design in relatie tot Romeinse voorwerpen.
2. Elisa Pesapane – Le solitaire des ruines	n.v.t.	Kunstenaar podium bieden. Tweede tentoonstelling van Pesapane in RMO (na Couperus en de Oudheid in 2013). Als financiële ondersteuning voor kunstenaar vier tekeningen aangekocht	Hedendaagse tekeningen met 19 ^{de} eeuws archief als inspiratie.
3. Fascinatie voor Persepolis	n.v.t.	Naast de aandacht voor Irak (Nineveh) gelijktijdig aandacht voor Iran om de rijkheid van Nabije Oosten-archeologie te benadrukken.	Receptiegeschiedenis van Perspolis in prenten, tekeningen en foto's van de 15 ^{de} tot vroege 20 ^{ste} eeuw.
4. Koninginnen van de Nijl	Gemaakt samen met de vakgroep Egyptologie van de Universiteit Leiden. Audiotour.	Onderwerp nog nooit in Nederland behandeld. Publieksboek, cursussen, congres, publicatie met vertalingen van papyrusteksten.	n.v.t.
5. Fibula's	n.v.t.	Tentoonstelling gemaakt n.a.v. wetenschappelijke publicatie.	Inclusief fibula's van hedendaagse kunstenaars i.s.m. galerie Marzee.
6. Lux Buurman – een jas	Benut voor rondleidingen voor gymnasia ("herken de mythologische figuren").	Kunstenaar podium bieden.	Moderne kunst in relatie tot mythologie.
7. Nineveh – Hoofdstad van een wereldrijk (Genomineerd voor beste tentoonstelling 2017 door Museumtijdschrift)	Teksten in Arabisch voor bezoekers met Midden Oosten-achtergrond, kinder- en volwassenen audiotours, schoolrondleidingen, Besef bevorderen dat Nineveh in bijbel en koran voorkomt en	Lezingen, symposia, publieksboek, wetenschappelijke publicatie, drietalige aanpak. <i>Virtual reality</i> demonstraties, rondleidingen aan Assyrische gemeenschap in België en Nederland en aan Nederlandse	Ruime aandacht voor kwetsbaarheid en vernietiging van erfgoed. Verbeelding van Nineveh in 17 ^{de} /18 ^{de} eeuwse tekeningen en prenten.

	gezamenlijke achtergrond in Nabije Oosten kennen.	mariniers en commando's ter voorbereiding op hun werk in Irak.	
8. Pracht en precisie	n.v.t.	Zichtbaarheid van verworven Rijkscollectie, publieksboek, congres wetenschappelijke publicatie, collectie gedigitaliseerd en ontsloten.	Gesneden stenen uit de Oudheid gerelateerd aan 17 ^{de} tot 21 ^{ste} gemmen en cameeën. Kunstfotografie van Stephen Sack geïntegreerd.
9. Qassim Alsadey – memories of Nineveh	n.v.t.	Kunstenaar podium bieden. Inclusief publicatie. Tweede expositie van Alseady in RMO. Ter ondersteuning van de kunstenaar vertaling van teksten en productie van publicatie grotendeels gefinancierd.	Moderne kunst in relatie tot kwetsbaar erfgoed.
10. Studio RMO	Tekenatelier voor volwassenen en scholieren. Begeleiding door vrijwilligers van individuele kinderen op woensdag en in het weekend. Schrijfatelier met BoekieBoekie. Ook filosofielessen voor basisonderwijs.	Restauratie op zaal met uitleg,	Aandacht voor het belang van (herwaardering van) gipsen replica's uit 18 ^{de} tot 20 ^{ste} eeuw voor onderwijs en musea.
Buiten het museum			
Romeinse Kust 11. Huis van Hilde Castricum, 12. Muzee Scheveningen, 13. Zeeuws Museum Middelburg	n.v.t.	Zichtbaarheid RMO buiten Leiden, ander beeld Romeinse grens. Museaal samenwerkingsproject met steun Mondriaanfonds.	n.v.t.
La straordinaria scoperta del Faraone Amenofi II 14. MUDEC Milaan	n.v.t.	Schraagt internationale reputatie.	n.v.t.
Carthage rediscovered: Humbert in Tunesia 15. Musee du Bardo Tunis	n.v.t.	Internationale samenwerking met een gerenommeerd museum.	n.v.t.

2. Website: Resultaatspraak 650.000 bezoeken van 533.000 unieke bezoekers

Met 663.143 bezoeken (een record) en 460.095 unieke bezoekers is de resultaatspraak deels gehaald. Bij de strategie op het gebied van digitale communicatie zijn de e-mailnieuwsbrief (59.580 abonnees) en Facebook (77.899 likes per 31/12) van minstens hetzelfde belang om mogelijke bezoekers op activiteiten te attenderen. Deze verschuiving in aandacht is na het indienen van de subsidieaanvraag tot stand gekomen. Het RMO heeft de één-na-grootste volledig Nederlandstalige Facebookpagina van de

Nederlandse musea. In de totale ranking bezet het museum de achtste plaats, te midden van kunst- en fotomusea.

3. Schoolgebonden activiteiten: resultaatafspraak is 45 met 4.000 deelnemers

Dit zijn educatieve activiteiten die naast museumlessen en schoolrondleidingen zijn georganiseerd en deels in het RMO en deels op de scholen plaatsvinden. Er hebben 169 activiteiten plaatsgevonden met 4.353 deelnemers. Zie voor een nadere uitwerking de prestatieverantwoording. Het overkoepelende kenmerk van deze activiteiten is dat dit uitsluitend maatwerk is. Dat vraagt aanzienlijk meer aandacht dan een reguliere museumles of rondleiding. De activiteiten zijn daarnaast niet in te passen in het blokkenrooster dat het museum voor schoolklassen hanteert. Ofschoon het museum dit arbeidsintensieve werk graag verricht, ontstaat wel werkdruk bij de uitvoerders (publieksdienstmedewerkers) en bij de bedenkers (1,8 Fte educatiemedewerkers).

Het museum organiseert Museumdocent in de klas als alternatief lesprogramma. Scholen vragen een les op locatie met de motivatie dat de afstand naar het museum te ver is en de vervoerskosten voor een klas leerlingen te hoog zijn. In 2015 werd besloten Museumdocent in de klas breder in de markt te zetten, in verband met zeven maanden sluiting door verbouwing. Het RMO besloot dit initiatief voort te zetten om kinderen die niet in staat zijn het museum te bezoeken, via geografische spreiding van het aanbod kennis met de Oudheid te laten maken.

4. Openbare activiteiten: resultaatafspraak is 200 met 25.000 deelnemers

Het aantal activiteiten is exact te benoemen. Het aantal deelnemers is, met uitzondering van de lezingen van de vriendenvereniging en de kinderactiviteiten in de vakantie, een (minimale) schatting, omdat dit in de kassa-administratie niet specifiek is bij te houden. Er zijn 438 activiteiten geweest met 31.156 deelnemers. Dit is in de prestatieverantwoording nader toegelicht. Een groot gedeelte hiervan bestaat uit kinderknutselactiviteiten waarbij iedere dag als één activiteit telt.

Bij het aanbod voor het volwassenenonderwijs werkt het RMO samen met culturele partners. Het museum faciliteert de praktische gang van zaken op cursusdagen. De verantwoordelijkheid voor aanbod, inhoud, de afhandeling van inschrijving en de betaling ligt bij de cursusorganisaties. De partners zijn onder andere de Vrije Academie voor Kunsthistorisch Onderwijs, Huub Pragt Egyptologie, Het Huis van Horus, Livius Onderwijs, Mehen, Arte del Disegno, HOVO en Psefas Mozaïekkunst. Aan de 201 cursusdagen, namen naar schatting ruim 5.000 deelnemers deel.

Lezingen en boekpresentaties ondersteunen de missie (het centrale podium van de oudheid zijn). Daarnaast dienen de lezingen twee andere doelstellingen: publieksoverdracht van wetenschappelijke inzichten en samenwerking met universitaire instellingen. Het RMO biedt ruim baan aan wetenschappelijke partners, zodat het museumgebouw als wetenschappelijk centrum fungeert. Het museum organiseert jaarlijks meerdere lezingen en symposia in samenwerking met de Universiteit Leiden, het NINO, Leiden Global en het MAF (Material Agency Forum). Een inhoudelijk overzicht van de lezingen en boekpresentaties is opgenomen in het jaarverslag.

De MuseumJeugdUniversiteit, een initiatief van het RMO dat nu landelijk opereert, organiseert op zondag hoorcolleges voor nieuwsgierige kinderen van 8 t/m 12 jaar. Doel is kinderen op een toegankelijke, niet te laagdrempelige manier kennis te laten maken met het museum als wetenschappelijk instituut.

Internationaal belang

Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen publieks- en wetenschappelijke activiteiten, waarbij het belang gedefinieerd is in internationale samenwerking. In het Musée du Bardo (Tunis) werd, als tegenprestatie voor het ontvangen voor de Carthago-tentoonstelling (2014/2015), tussen maart en juni de tentoonstelling *Carthage rediscovered: Humbert in Tunesia* getoond. Met de oudheidkundige dienst in

Tunesië (het Institut National du Patrimoine) is een tweede Memorandum of Understanding in voorbereiding, waarin samenwerking op het gebied van digitalisering (Humbert -archieven, museologie (herinrichting Musee du Carthage), restauratie (keramische objecten in Musee du Bardo) en tentoonstellingsamenwerking ('Romeins Afrika') wordt uitgewerkt.

Een tweede buitenlandse tentoonstelling werd georganiseerd in het MUDEC (Milaan), waarbij het RMO met ruim 100 objecten de kern van de Egypte-tentoonstelling *La straordinaria scoperta del Faraone Amenofi II* en het verhaal erbij leverde. Dit soort exposities schraagt de internationale reputatie. De mobiliteit van de collectie zorgt voor een aanzienlijk aantal bezoekers, meer dan binnen de Leidse muren realiseerbaar is.

In Egypte werd de jaarlijkse opgraving in Saqqara uitgevoerd met het meefinancierende Museo Egizio. De opgraving in Jordanië vond geen doorgang, omdat de betrokken conservator druk was met de voorbereiding van de tentoonstelling *Nineveh*. De begeleidende wetenschappelijke publicatie illustreert het internationale belang en de betekenis van de *Nineveh* expositie; 65 artikelen van bijna 50 auteurs uit 11 landen leverden een standaardwerk op.

Met het Vaticaan en het Louvre werden vervolgstappen gezet in het meerjarige project op het gebied van mummiekistenrestauratie. Met de universiteiten van Göteborg en Londen is gewerkt aan een grote Europese onderzoekaanvraag op het gebied van migratie in de Bronstijd. Prestigieus was de bruikleenaanvraag van The Getty Museum (Malibu) voor het zwaarste object uit de collectie. Het Amerikaanse museum toont in 2018 een 5.000 kilo zware Egyptische sarcofaag, die voor het eerst sinds de aankomst in Leiden in 1828 wordt uitgeleend.

Aan het *Dutch Centre for International Cultural Cooperation* worden enkel de in het buitenland gemaakte tentoonstellingen gemeld.

Reflectie op het beheer van de collectie

Met langdurige bruiklenen draagt het museum structureel bij aan de geografische spreiding van de collectie. Het aantal langdurige uitgeleende objecten steeg naar 1.696 op 64 verschillende locaties. RMO-objecten zijn nu ook te zien in musea in Arnhem, Stein en Eijsden. Een groot langdurig bruikleen met enkele honderden voorwerpen aan het Museum Dorestad werd tijdelijk geretourneerd, in afwachting van een nieuw museumgebouw in Wijk bij Duurstede.

De mobiliteit van de collectie leidde wederom tot een toenemende zichtbaarheid. In totaal werden 673 objecten tijdelijk uitgeleend. Grote bruiklenen gingen uit naar Italië (Egyptische collectie) en Tunesië (Klassieke objecten en archiefstukken), en kleinere naar musea in Australië, Duitsland, en Frankrijk. Twaalf Nederlandse musea kregen objecten uit de RMO-collectie uitgeleend. Een selectie van middeleeuwse objecten uit Dorestad werd uitgeleend aan Viking Informatiecentrum in Den Oever, terwijl het Centre Céramique een aantal topstukken uit verschillende periodes kon tonen. De reizende tentoonstelling Romeinse kust werd getoond in Castricum, Scheveningen en het Zeeuws Museum in Middelburg. Voor een compleet bruikleenoverzicht wordt verwezen naar het jaarverslag.

Het aantal records in de database is gegroeid naar 210.995, waarvan 195.446 objectrecord, met hieraan gekoppeld ruim 150.000 afbeeldingen. Alle 626 nieuwe aanwinsten van 2017 werden in TMS opgenomen. Het collectieplan is opgesteld conform de ICN Handreiking. De kwaliteit van het depotbeheer is optimaal. Het gedrag van bezoekers aan de vaste opstelling is soms zorgelijk. Een toenemend aantal incidenten is gemeld en besproken met de Erfgoedinspectie. In tegenstelling tot een 'schilderijmuseum' schijnen bezoekers in het RMO regelmatig niet in de gaten te hebben dat de voorwerpen authentiek en duizenden jaren oud zijn.

Objectzichtbaarheid

Ongeveer 4% van de collectie, het beste deel, is permanent in de vaste opstelling te zien. Het doel is dat dit percentage gelijk blijft en dat in tentoonstellingen deelcollecties uit het depot worden getoond. Dat gebeurde bij *Koninginnen van de Nijl*, *Fibula's*, *Casa Romana*, *Studio RMO* en *Nineveh*. Voor de hand liggende blockbusteronderwerpen liggen niet in de depots. Derhalve is het museum mede afhankelijk van buitenlandse bruiklenen als middel om hogere bezoekersaantallen te genereren.

Huisvesting en meerjarig onderhouds- en instandhoudingsplan

Met ingang van 2017 is het nieuwe huisvestingsstelsel, een proef tot en met 2021, gestart en zijn nieuwe contracten tussen het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) en de musea afgesloten. Met de stelselwijziging wordt beoogd de rijksmusea meer mogelijkheden te geven als 'cultureel ondernemer' te functioneren. Zeggenschap over de gebouwen wordt hierbij beschouwd als belangrijke factor, mede doordat het de musea in staat stelt zelf keuzes te maken over aard, omvang en kwaliteitsniveau van het onderhoud. Daarnaast zijn de afstemming van bouwactiviteiten op de museale activiteiten en de keuze voor uitvoerende contractpartners een aspect van ondernemerschap.

In dit kader is het beheer en onderhoud van de gehuurde panden van het Rijksvastgoedbedrijf vanaf 1 januari door het RMO overgenomen. Gedurende de proefperiode dienen minstens vijf musea voor uitvoering van de onderhouds- en instandhoudingswerkzaamheden een beroep te doen op het RVB. Het RMO heeft ervoor gekozen één van deze musea te zijn. Het RVB werkt in opdracht van het RMO nog aan een meerjarig onderhouds- en investeringsplan (MOIP). Aan de hand van het MOIP wordt, in overleg, besloten welke werkzaamheden wanneer uitgevoerd worden. De beslissingsbevoegdheid ligt bij het RMO. Tot het moment dat dit plan gereed is gebruikt het museum al praktische leidraad het MOIP dat door de firma Dijkoraad in 2015/2016 is opgesteld. In 2017 is duidelijk geworden dat de NEN-norm die aan het Dijkoraad MOIP ten grondslag ligt voor een langjarig onderhouds- en instandhoudingsplan slechts gedeeltelijk juist is. 2017 was daarom een overgangsjaar: De onderhouds- en instandhoudingswerkzaamheden die zijn uitgevoerd, waren vrijwel allen gerelateerd aan de nulmeting uit 2016. De kosten hiervan waren voor rekening van het RVB, zijnde achterstallig onderhoud, en belastten het resultaat niet. Per ultimo 2017 zijn de werkzaamheden uit de nulmeting grotendeels, maar nog niet volledig, afgerond. Andere onderhoudswerkzaamheden vonden plaats op basis van een noodzakelijkheidsinschatting door het RMO.

Het nieuwe huisvestingsstelsel betekent dat het RMO in beginsel de risico's van de panden, als ware hij de eigenaar, voor zijn rekening neemt en dat het RMO zich afdoende moet verzekeren tegen de risico's en aansprakelijkheden die daarmee samenhangen. De niet op de balans van het RMO geactiveerde panden van het RVB zijn om die reden per 1 januari 2017 verzekerd op basis van een herbouwwaarde van €40,5 miljoen.

Het RMO ontving een huisvestingssubsidie van €2,28 miljoen. Hiervan is €1,29 miljoen niet in 2017 uitgegeven voor huisvestingslasten maar toegevoegd aan de Voorziening groot onderhoud gebouwen. Dit is in overeenstemming met het OCW-Handboek en afgestemd met het ministerie. Het RMO baseert de voorziening op een meerjarenplan tot 2053 voor onderhoud en instandhouding dat OCW heeft opgesteld (doc: EDOC-#816873-v1) en waarvoor het Rijksvastgoedbedrijf vakkundige technische input heeft geleverd.

In 2018 zal een meer gedetailleerde onderbouwing voor de noodzakelijke Voorziening groot onderhoud voorbereid worden. Dit maakt een hernieuwde inspectie door een bureau zoals Dijkoraad waarschijnlijk. Het hoofd bedrijfsvoering is dienaangaande in overleg met het RVB.

Het RMO pleit voor een regelmatige evaluatie van het huisvestingsstelsel door OCW en RVB, zodat tussentijds correcties gemaakt kunnen worden. Het RMO beoordeelt de relatie met het RVB op

operationeel gebied als ‘goed’ en wenst verbeteringen op het gebied van procesmanagement en informatieverstrekking.

Beschrijving van risico’s en onzekerheden en gevolgen voor volgende boekjaren

De gevolgen uit het al dan niet in 2018 opleveren van het MOIP door het RVB is in potentie de enige financiële onzekerheid met mogelijke gevolgen. Het door Dijkoraad in 2016 opgeleverde MOIP biedt het RMO thans echter voldoende houvast.

Zaken die invloed zijn op de continuïteit van de organisatie

Het RMO is een financieel gezonde organisatie. Vanuit dit oogpunt is een gevaar voor de continuïteit een drastische verlaging van de bekostiging vanuit de erfgoedwet en/of subsidie uit de BIS. Voor overige aspecten die te maken hebben met continuïteit wordt verwezen naar de paragraaf over het risicomangement. Er waren in 2017 geen feiten, omstandigheden en wijziging van inhoudelijke activiteiten met subsidiegevolgen.

Exploitatieresultaat

Het RMO streeft naar ‘een zwarte nul’ als exploitatieresultaat, voor dotaties en onttrekkingen. Met andere woorden: er hoeft niet veel winst gemaakt te worden, zolang verlies absoluut vermeden wordt. Het exploitatieresultaat 2017 na dotaties is €8,760 positief (voor dotaties: €600.181). Door de grote verschillen in mutaties aan aankoopfondsen kan het exploitatieresultaat slecht vergeleken worden met het exploitatieresultaat 2016 of de begroting 2017. Het saldo uit gewone bedrijfsvoering verbetert zich t.o.v. van vorig jaar met €462k en t.o.v. van de begroting met €690k. Deze verbeteringen laten zich hoofdzakelijk verklaren door de toename in bezoekers. Bovendien hebben de externe bijdragen voor de aankoop van het Zwaard van Ommerschans een onvoorziene positieve bijdrage opgeleverd.

Voor verdere details aangaande het exploitatieresultaat wordt verwezen naar de informatie over baten en kosten in ‘Samenstelling eigen inkomsten’ en ‘Financiële positie’.

Financiële positie

Het museum is financieel kerngezond. Dit is het gevolg van een jarenlang voorzichtig uitgavenbeleid, gepaard met een conservatieve begrotingsstrategie. De begroting bouwt in de regel op een kostenplaatje dat gedragen kan worden door OCW-subsidies, bezoekersaantallen bij een matig tot slecht bezochte grote wintertentoonstelling en zonder externe bijdragen die niet uitermate waarschijnlijk zijn. Door de vele succesvolle wintertentoonstellingen van de afgelopen jaren en regelmatige onvoorziene externe bijdragen, wordt de begroting sinds meerdere jaren overtroffen. De financiële positie wordt geïllustreerd door de solvabiliteits- en liquiditeitsratios op pag. 32.

In de in juni 2015 in opdracht van het ministerie van OCW uitgevoerde quickscan van de instellingen in de landelijke culturele basisinfrastructuur (BIS-instellingen) werden bovenstaande financiële indicatoren gebruikt om de financiële gezondheid en het verdienvermogen van de BIS-instellingen te beoordelen. Hierbij werd de volgende risicoweging gehanteerd:

Financiële indicatoren	Risicoweging		
	Hoog	Midden	Laag
Current ratio (liquiditeit)	<1	<1,3	>1,3
Solvabiliteit	<0%	<10%	>10%
Weerstandvermogen	<0%	<10%	>10%

Voor het verdienvermogen (eigen-inkomstenpercentage definitie OCW, waarbij het totaal van de eigen inkomsten wordt gedeeld door de totale structurele subsidie OCW) hanteert het ministerie van OCW voor de musea een minimale norm van 19,5%. Het RMO scoort zeer goed op alle risico-indicatoren.

De vaste activa zijn gedaald tot €127.983 (2016: €158.841). Er werd een pas op de plaats gemaakt, gezien de geplande vernieuwing van 48 vitrines (ca. €350.000) begin 2018. De vorderingen bestaan deels uit een post vooruitbetaalde kosten voor de aankoop van de Collectie Demarée met een bedrag van €382.200, tegenover €436.800 in 2016. Het verschil van €54.600 loopt weg tegen de kortlopende schuld, die in de vorm van een schenking is kwijtgescholden. Deze methode uit 2015 wordt gedurende de looptijd van tien jaar toegepast. Bij de langlopende schulden staat de tegenpost Lening Collectie Demarée. De liquide middelen hebben met €5.230.776 een aandeel van 77,7% in het balanstotaal en dat is daarmee iets hoger dan in 2016.

Het eigen vermogen bedraagt per ultimo 2017 €1.827.510 en is gegroeid ten opzichte van 2016 (€1.755.658). Het nieuwe OCW-Handboek leidde dit jaar tot een reclassificatie van de particuliere bestemmingsfondsen uit schenkingen naar aankoopfondsen en maken daardoor geen deel meer uit van het eigen vermogen. Het museum kan niet vrij over de particuliere aankoopfondsen beschikken omdat de schenkingen aan bepaalde bestedingen zijn gekoppeld. Ze horen derhalve niet in het eigen vermogen. Zonder dit effect, zou het eigen vermogen €528.330 hoger zijn geweest. De over gebleven verhoging van het eigen vermogen wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een dotatie van €465.557 aan het bestemmingsfonds vaste presentatie, nog te besteden fondsen van €196.490 van de BankGiro Loterij en de onttrekking voor de terugvordering van subsidie uit de periode 2013-2016.

Het besluit dit bestemmingsfonds jaarlijks aan te vullen is genomen in 2015, met het oog op toekomstige renovatie van alle vaste opstellingen. Doordat de effecten van periodeverschillen tussen subsidies en uitgaven voor grote projecten achter ons liggen, geeft de balans per eind 2017 een tamelijk schoon beeld. Toch zijn de ratio's voor liquiditeit en solvabiliteit opnieuw beïnvloed door bijzondere posten, zoals de herindeling van de eerder genoemde schenkingen en de toevoeging aan het bestemmingsfonds vaste opstelling. Met deze posten komt de liquiditeit uit op 3,7 (norm 1.3) en de solvabiliteit (eigen vermogen t.o.v. totale passiva) op 27,1% (norm tussen 20 en 25%).

De totale baten van €10.550.975 liggen ruim €1,4 miljoen hoger dan in 2016. Het recordaantal bezoekers en de toeslag voor de tentoonstelling Nineveh resulteerden in een toename van circa €1 miljoen aan entreegelden en winkelomzet. De buitenlandse tentoonstellingen brachten €110.000 op tegen €168.000 in 2016. Het RMO ontving externe bijdragen voor de aankoop van het fameuze Zwaard van Ommerschans en een collectie Nehalennia altaren van in totaal €405.000. De baten zijn tevens positief beïnvloed door een schenking van €522.000 van de BankGiro Loterij voor een facelift van de Tempelzaal, waarvan €247.000 ten bate van 2017 is gekomen.

De lasten zijn met een totaal van €9.860.830 beduidend hoger dan in 2016 (€8.903.149). Opvallende uitgaven waren de al genoemde aanwinsten voor de collectie met een bedrag van €781.170 en het Tempelzaalproject voor €457.940 (uitgaven 2017; het project wordt in 2018 voltooid) en de stijging van de huisvestingskosten met ruim €638.000 door de totstandkoming van de voorziening groot onderhoud. Er waren vrijwel geen uitgaven voor de permanente tentoonstellingen, behoudens veiligheidsmaatregelen op de Egypte-opstelling. In 2018 worden hier weer kosten voor verwacht met de vernieuwing van de vaste presentatie Nederland in de Romeinse Tijd.

Lasten collectiefunctie

Vanuit de Erfgoedwet ontving het RMO in 2017 een subsidie van €828.387. De motivatie voor dit bedrag was de redenering dat de grootte van dit bedrag historisch gezien gelijk zou zijn aan de kosten van de collectiefunctie. Het RMO beargumenteert sinds enige jaren dat dit niet het geval is en de collectiefunctie niet de noodzakelijke subsidie ontvangt. In 2017 heeft een werkgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van de Museumvereniging, de Rijksmusea en OCW, een methodiek opgezet voor een voor alle musea vergelijkbare kostenvaststelling voor de collectie- en publieksfuncties. Deze methodiek is vervolgens opgenomen in het nieuwe OCW-Handboek. Het RMO heeft de methodiek gebruikt voor de vaststelling van de lasten voor de collectiefunctie. Voor meer informatie over de lastenverdeling tussen de collectie- en publieksfuncties wordt verwezen naar de Toelichting op de Categoriele en Functionele Exploitatierkening.

Door de invoering van het nieuwe OCW-Handboek is aangetoond dat de collectiefunctie van het RMO circa €1,3 miljoen subsidie meer zou moeten ontvangen voor een adequate financiering zoals deze door de Erfgoedwet wordt beoogd.

Samenstelling eigen inkomsten / ondernemerschap:

De eis is minimaal 19,5% eigen inkomsten ten opzichte van de structurele subsidie. Met 63,7 procent heeft het museum een historisch hoog resultaat behaald. Gecorrigeerd voor het eenmalige effect van de terugvordering van de subsidie zou het percentage 61,2% geweest zijn. In 2016 was het 36,5 procent.

De stijging is fors en in lijn met de aanpak die het RMO het afgelopen decennium heeft gekozen; beter de eigen broek ophouden door zelf goed te presteren (219.860 bezoekers ten opzichte van een begroting van 150.000 bezoekers), het besef dat publieke en private fondsen bereikbaarder zijn dan sponsoring (ruim €900.000 aan bijdragen voor aankopen en Tempelzaalverbetering) en het verzilveren van sympathie en betrokkenheid bij leden van de Vriendenvereniging, juist in de periode dat het museum zijn 200 jarig bestaan viert (ruim €220.000 aan bijdragen).

Vennootschapsbelasting

Het RMO wacht de ontwikkeling bij de collega's van Naturalis af en zal de besluitvorming volgen. Naturalis staat onder horizontaal toezicht bij de belastingdienst. Er is geen post opgenomen ten behoeve van eventueel nog te betalen vennootschapsbelasting.

Beleggingen en derivaten

Het RMO belegt niet. Het museum zet eventuele tijdelijk overtollige middelen op iets beter renderende rekeningen en houdt de vrijheid van directe opneembaarheid. Het museum heeft één derivaat (renteswap) die eind 2018 volledig wordt afgelost. Voor de details wordt verwezen naar de uitleg in deze jaarrekening bij de langlopende schulden.

Strategie bij tegenvallende inkomsten:

Het RMO hanteert een kostenbewuste strategie, heeft strikte begrotingsprincipes en heeft een *lean and mean* organisatie die is gebaseerd op de resultaten van realistische inkomsten en uitgaven. De directeur wordt door de Raad van Toezicht verplicht corrigerend op te treden bij een tegenvallende negatieve prognose met als minimaal doel een niet-negatief bedrijfseconomisch exploitatieresultaat. Kostenbesparing is dan het eerste instrument. In de jaarbegroting worden geen onzekere inkomsten opgenomen. Hiermee worden op voorhand risico's vermeden. Het RMO werkt met minimum projectbegrotingen zonder financiële risico's en met aanvaardbare kwaliteit van het eindproduct en met maximumbegrotingen, die enkel gerealiseerd worden wanneer sponsorgelden of andere incidentele inkomsten zijn toegezegd. Deze strategie is onderdeel van het financieel risicomanagement zoals beschreven vanaf pagina 17.

Aanbesteding

De schoonmaak, energie en automatisering zijn Europees aanbesteed. Voor tentoonstellingsbouw en ontwerp geldt lopend beleid betreffende het al dan niet aanbesteden.

Aanpassingen in het bedrijfsnoodplan (dat geldt als veiligheidsplan).

De ontruimingsplattegrond van de afdeling Egypte is aangepast. N.a.v. de nieuwe opstelling zijn tien topstukken gedefinieerd die in geval van brand terstond uit het museumgebouw verwijderd dienen te worden.

Code Culturele Diversiteit

Het RMO heeft beleid op het gebied van diversiteit en personeel vastgesteld. Dit is een onderdeel van het totale integriteitsbeleid. In 2018 wordt de gehele code geïmplementeerd.

Vrijwilligers:

Naast de eigen staf zijn er 44 vrijwilligers actief voor het museum (2016: 35). Zij zorgen ervoor dat de wetenschappelijke bibliotheek voor gasten geopend is, voeren nieuwe titels in, digitaliseren het archief en voorzien de records in de database van metadata. Daarnaast zijn er vrijwilligers betrokken bij het begeleiden van de kinderactiviteiten en het onderhouden van de museumtuin.

Wetsvoorstel normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector

De directeur-bestuurder is Wim Weijland (1966). Hij is in vaste dienst sinds 6 juni 2006. De bezoldiging hoeft niet te worden aangemeld volgens de richtlijnen van de Wet Normering Topinkomens, omdat deze de norm niet overschrijdt. Zijn salaris is in de jaarrekening opgenomen. De overige twee managementleden vallen niet onder de titel topfunctionaris. De vergoedingen voor de leden van de Raad van Toezicht zijn in deze jaarrekening vermeld.

Ontwikkelingen na balansdatum

Het eerste kwartaal van 2018 is bijzonder goed verlopen. De bezoekersaantallen voor de Nineveh tentoonstelling zijn vanaf februari enorm gestegen. Per eind maart zijn al ruim 87.000 bezoekers ontvangen. De begroting voor 2018 is gebaseerd op 170.000 bezoekers en de goede bezoekcijfers geven al vroeg in het jaar nog meer zekerheid dat er geen financiële risico's in de begroting steken. Eventuele onverwachte tegenvallers kunnen met grote waarschijnlijkheid door uitstel van bestedingen opgevangen worden.

Zoals verwacht heeft het MT besloten bijna 50 nieuwe vitrines aan te schaffen. Het investeringsbedrag bedraagt €375.000. De eerste vitrines zijn in april geleverd.

Leiden, 23 april 2018

Wim Weijland
Directeur bestuurder

VERSLAG VAN DE RAAD VAN TOEZICHT

De Raad van Toezicht heeft de taak integraal toezicht te houden op het beleid van de directeur-bestuurder, op de algemene gang van zaken binnen het RMO en op de continuïteit daarvan. Daarbij zijn de relevante wetgeving, de statuten en de Governance Code Cultuur leidend. Het toezicht omvat de realisatie van de strategische doelstellingen, de opzet en de werking van de planning en controlecyclus, het risicomanagement en de naleving van wet- en regelgeving, waaronder de subsidievoorwaarden. De Raad onderscheidt drie rollen, te weten de toezichtrol, de werkgeversrol en de adviesrol. De Raad oefent deze rollen integraal uit. De Raad kent geen commissiestructuur. De leden hanteren wel een onderlinge taakverdeling. De voorzitter en een van de leden geven invulling aan de voorbereiding van de remuneratiefunctie, de penningmeester aan voorbereiding van de auditfunctie. In de Raad is de kennis en ervaring vertegenwoordigd die nodig zijn voor goed toezicht op het RMO. Het inhoudelijke beleid en de concretisering ervan maken deel uit van die informatie die de directeur verstrekt, naast financiële halfjaarprognoses, managementrapportages en overige presentaties. De Raad van Toezicht heeft viermaal vergaderd, waarbij alle leden alle keren aanwezig waren. Op de agenda's stonden naast de reguliere punten enkele aandachtspunten:

- Mogelijke aangifte vennootschapsbelasting: Besloten is de ontwikkelingen bij Naturalis af te wachten. Dit museum staat onder horizontaal toezicht van de belastingdienst in Rotterdam. Het RMO volgt deze ontwikkelingen voordat mogelijk wordt overgegaan tot aangifte voor de vennootschapsbelasting.
- Het directiereglement en het reglement van de Raad van Toezicht zijn vastgesteld.
- De directeur heeft de Raad geïnformeerd over nieuw private fondsen op naam en de bestemmingen hiervoor.
- De in de periode 2013-2016 aan het bestemmingsfonds OCW gedoteerde middelen (€238.794) zijn in 2017 door het Ministerie van OCW teruggevorderd. De Raad volgt het voorstel van de directeur geen bezwaar aan te tekenen, aangezien de vordering formeel correct is en de liquiditeit en het weerstandsvermogen goed zijn.
- Een advies van Stibbe advocaten is uit extra voorzichtigheid aangevraagd om de juridische rechtmatigheid van de aankoop van een collectie Nehalennia-altaren te bevestigen. Dit advies is in de vergadering besproken.
- Over de competentie op het gebied van huisvesting/gebouwenbeheer in de Raad wordt vastgesteld dat deze competentie voldoende aanwezig is in de Raad.
- In het proces naar het zoeken naar een nieuwe voorzitter van de Raad, te benoemen in 2018, is besloten dat er geworven wordt met de hulp van bureau Van der Kruijs. De profielschets voor een nieuwe voorzitter is vastgesteld.
- Het proces voor een volledige risico-inventarisatie en -analyse is aan de Raad gepresenteerd.
- Een notitie over het hooglerarenbeleid wordt besproken en is opnieuw geagendeerd voor 2018.
- De directeur heeft in de vergaderingen drie grote toegezegde subsidies toegelicht: Een NWO-Vidi subsidie voor conservator Lara Weiss (€800.000, verspreid over vijf jaar), een subsidie van €240.000 voor Metamorfoze II, een project van drie jaar om de archieven 1923-199 te digitaliseren en steun van de BankGiro Loterij ter hoogte van €522.000, ten behoeve van een extra project om de Tempelzaal te vernieuwen
- De Raad heeft toestemming gegeven voor de aankoop van het Zwaard van Ommerschans, omdat dit mogelijk een aankoop werd, waarbij meer dan €500.000 uit eigen middelen zou worden gefinancierd.
- De jaarlijkse subsidieaanvraag voor de Erfgoedwet is besproken en goedgekeurd.
- Een nieuwe versie van het declaratiebeleid is goedgekeurd, inclusief een regeling waarin bepaald is wat wel en niet tot de representatievergoeding van de directeur gerekend wordt.

Honorering van de Raad van Toezicht in relatie tot de WNT2

De WNT2 stelt maxima aan de honorering van interne toezichthouders in de publieke sector. De wetgever beoogt daarmee recht te doen aan het belang van intern toezicht en aan de complexiteit en intensiteit van dat toezicht. De honorering voor interne toezichthouders bedraagt maximaal 10% (lid) respectievelijk 15% (voorzitter) van de toegestane honorering van de bestuurder. Binnen dit kader heeft de Raad van Toezicht over zijn eigen honorering in 2015 besluiten genomen. De Raad heeft besloten tot een jaarlijkse vergoeding van €3.600 voor het lidmaatschap en €5.600 voor het voorzitterschap. Dit is een honorering op 20% van het in de WNT2 vastgestelde maximum. De bedragen zijn exclusief de verschuldigde BTW, inclusief onkostenvergoeding.

Leiden, 23 april 2018

Namens de Raad van Toezicht

Sander van den Eijnden (penningmeester)

LEDEN VAN DE RAAD VAN TOEZICHT

	Drs. Jan T. Hoekema	Dr. Mr. Maarten W.B. Asscher	Mr. Erna Kortlang	Prof. Dr. Ineke Sluiter	Drs. Sander P. van den Eijnden	Marc van den Tweel
Functie in raad	Voorzitter	Lid	Lid / contactpersoon OR	Lid	Penningmeester	Lid
Functie in samenleving in 2017	Waarnemend Burgemeester Aa en Hunze (06-03 t/m 19-07) / Waarnemend burgemeester Langedijk (vanaf 20-07)	Directeur boekhandel Athenaeum Amsterdam	Notaris TeekensKarstens advocaten en notarissen	Hoogleraar Griekse taal & cultuur Universiteit Leiden	Voorzitter college van bestuur Hogeschool Leiden	Algemeen directeur Natuurmonumenten
Datum aantreden	01/04/2010	09/03/2012	09/03/12	28/03/2013	13/06/2013	02/12/2016
Einde 1^e termijn	2014	2016	2020	2017	2017	2020
Einde 2de termijn	2018	2020	2020	2021	2021	2024
Competentie 1	Landelijke en lokale politiek	Cultuur en geschiedenis	Notariële kennis	Griekse en Latijnse taal en cultuur, educatie	Bedrijfsvoering publieke organisaties	Communicatie / Marketing
Competentie 2	Diplomatieke en culturele wereld	Ondernemerschap en beleid	Netwerk Leidse ondernemers	Verbinding Universiteit Leiden	Hoger onderwijs / Educatie	Donateurswerving / loyaliteitsprogramma's
Relevante nevenfuncties						
1	Voorzitter Raad van Toezicht Letterenfonds	Voorzitter Jury Martinus Nijhoff Vertaalprijs	Voorzitter Raad van Commissarissen Stadspodia Leiden	Voorzitter verkenningcom-missie taalbeleid in het hoger onderwijs, KNAW	Lid Raad van Toezicht, Stichting Carmel College	Non-executive director, Resource Alliance Ltd. (UK)
2	Voorzitter bestuur Humanity House	Lid Academie De Gouden Ganzenveer	Voorzitter Nacht van Kunst & Kennis	Lid adviescommissie beurzen Prins Bernhard Cultuurfonds	Voorzitter dagelijks bestuur & ledenvergadering, Netherlands House for Education and Research (Neth-er).	Bestuurslid, Kasteel De Haar
3	Voorzitter Raad van Toezicht Stichting JES Rijnland	Columnist Het Financieele Dagblad	Voorzitter Raad van Commissarissen Leiden Marketing	Lid van de paleiscommissie Paleis op de Dam		Bestuurslid, Platform Goede Doelen Loterijen

DE NEGEN PRINCIPES VAN GOVERNANCE CODE CULTUUR

1. Het bestuur is verantwoordelijk voor het in acht nemen van Code.
 - De Raad van Toezicht en de directeur-bestuurder passen de Governance Code Cultuur sinds 2013 toe en maken dit kenbaar in het jaarverslag, de jaarrekening en op de website.
 - De toepassing van de principes van deze code sluit aan bij de doelstelling, aard en omvang van het museum. Soms wordt afgeweken van een praktijkaanbeveling. Aard en omvang van de organisatie of aanwezige kennis en ervaring leveren hiervoor de motieven.
 - De Raad van Toezicht agendeert de code jaarlijks en bekijkt of verbeteringen wenselijk zijn.
2. Het bestuur kiest het besturingsmodel van de organisatie bewust.
 - Het museum heeft sinds de verzelfstandiging in 1995 Het Raad van Toezicht-model en handhaaft dit besturingsmodel bewust.
 - Op de ANBI-pagina op de site wordt het bestuursmodel toegelicht.
3. De directeur-bestuurder is verantwoordelijk voor de organisatie en is in- en extern duidelijk over de taken, bevoegdheden en werkwijze.
 - De directeur heeft vier keer per jaar overleg met de ondernemingsraad. Dit is gebeurd.
 - Er is een directiereglement vastgesteld.
 - Het managementteam heeft een integriteitsplan vastgesteld met daarin afspraken over de ethische code van de ICOM, nevenwerkzaamheden, het melden van financiële belangen, een procedure ongewenst gedrag, declaratieregeling, klokkenluidersregeling, communicatie met pers, omgang met geschenken en giften en omgang met internet en sociale media. Dit document is in de Raad van Toezicht eveneens vastgesteld.
 - De directeur overlegt wekelijks met de overige leden van het managementteam. Belangrijke beslissingen worden in de MT-notulen vastgelegd.
 - De majeure strategische besluiten en belangrijke beleidsbeslissingen worden in het MT besproken en voor accordering aan de Raad van Toezicht voorgelegd, met de nadruk op het onderkennen en beheersen van risico's. Voor de relevante beleidsonderdelen wordt verwezen naar het bericht uit de Raad van Toezicht.
 - In de in 2017 vastgestelde nieuwe statuten van de stichting Rijksmuseum van Oudheden is benoemd welke besluiten in ieder geval aan de Raad van Toezicht worden voorgelegd.
 - Alle aspecten van het risicomanagement zijn opgenomen in deze jaarrekening.
 - Nieuwe wet- en regelgeving (ANBI, CAO e.d.) wordt nageleefd en toegepast.
4. De Raad van Toezicht stelt rechtspositie en bezoldiging van het bestuur zorgvuldig vast en is hierover zo open mogelijk.
 - De bezoldiging van de directeur-bestuurder hoeft niet aangemeld te worden volgens de richtlijnen van de Wet Normering Topinkomens. Hij heeft een contract voor onbepaalde tijd. Dit staat op de RMO-website vermeld. Zijn bezoldiging wordt vermeld in de jaarrekening.
 - De Raad van Toezicht beslist over benoeming, beoordeling, bezoldiging, schorsing en ontslag van de directeur-bestuurder.
5. De Raad van Toezicht legt zijn taken, verantwoordelijkheden en werkwijze vast en handelt daarnaar.
 - Een verslag van de Raad van Toezicht maakt deel uit van het jaarverslag en deze jaarrekening. De Raad van Toezicht vergaderde vier keer en liet zich leiden door het culturele, economische en maatschappelijke belang van het museum.
 - Er is een Raad van Toezicht reglement vastgesteld waarin de onderlinge portefeuillevdeling, de werkwijze van de Raad van Toezicht, de omgang met de directeur-bestuurder en hoe te handelen met eventuele tegenstrijdige belangen zijn opgenomen.

- De Raad van Toezicht heeft zijn functioneren niet besproken in de vorm van een schriftelijk evaluatie.
 - Jaarlijks bespreekt de Raad van Toezicht het functioneren van de directeur-bestuurder. Dit wordt buiten zijn aanwezigheid voorbereid. Dit is over het jaar 2017 niet gebeurd.
 - De directeur-bestuurder heeft naast de vergaderingen regelmatig contact met de individuele leden van de Raad van Toezicht, die hem op actieve, anticiperende en reflecterende wijze adviezen verstrekken. Dit is gebeurd, vooral in relatie tot het voorbereiden van de jaarrekening en begroting.
 - De Raad van Toezicht kent een vast aantal onderwerpen dat tot het Toezicht behoort, zoals realisatie van doelstellingen en resultaatafspraken met OCW, strategie, risicobeheer en financieel beleid.
 - Het lid Erna Kortlang is contactpersoon voor de ondernemingsraad.
6. De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor zijn samenstelling: hij waarborgt deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid.
- Zie hiervoor het eerder opgenomen schema.
 - De Raad van Toezicht bestaat uit zes leden, statutair mogen dit er zeven zijn. De zittingstermijn voor de leden is tweemaal een periode van vier jaar. Het gefaseerde openbaar rooster van aftreden is in deze jaarrekening opgenomen.
 - Bij iedere benoeming wordt de profielschets van de Raad van Toezicht besproken. Dit is in 2017 gebeurd bij een profielschets voor de nieuwe voorzitter, te benoemen in 2018.
 - Elk lid beoordeelt het beleid op hoofdlijnen en heeft daarnaast enkele specifieke competenties en/of netwerken.
 - Herbenoeming van een lid vindt plaats na overweging, gelet op actuele omstandigheden en op de profielschets. In 2017 zijn de leden Sluiter en Van den Eijnden herbenoemd.
7. De Raad van Toezicht geeft tevoren aan welke inzet van de leden wordt verwacht en welke eventuele vergoeding daar tegenover staat.
- Ieder lid heeft voldoende tijd voor de vervulling van zijn functie. Er is geen frequente afwezigheid geconstateerd.
 - De vergoeding is conform de bepalingen in de WNT2. De Raad heeft in 2015 besloten tot een jaarlijkse vergoeding van €3.600 voor het lidmaatschap en €5.600 voor het voorzitterschap.
 - De voorzitter bereidt met de directeur-bestuurder de agenda voor, leidt de vergaderingen, zorgt voor de juiste informatievoorziening en voor zorgvuldige besluitvorming en ziet toe op het functioneren van de Raad van Toezicht.
 - Het RMO draagt zorg voor ondersteuning voor de Raad van Toezicht. Dit gebeurt door de directiesecretaresse.
8. Toezichthouders en bestuurders vermijden elke vorm van belangenverstrengeling. De Raad van Toezicht ziet hier op toe.
- Het RMO verstrekt aan leden van de Raad van Toezicht en aan de directeur-bestuurder geen persoonlijke leningen en garanties.
 - Het bestuursverslag vermeldt de drie belangrijkste relevante nevenfuncties van de leden van de Raad van Toezicht. De overige nevenactiviteiten zijn zichtbaar via de publieke LinkedIn-profielen van de leden van de Raad. Alle nevenfuncties van de bestuurder zijn in het jaarverslag opgenomen.
 - Voor het aangaan van nieuwe nevenfuncties door de directeur-bestuurder wordt toestemming bij de voorzitter van de Raad gevraagd. Dit was in 2017 niet van toepassing. De Raad heeft in 2015 besloten dat de directeur in ieder geval twee betaalde nevenfuncties mag vervullen.
 - Ieder lid heeft een onafhankelijke en kritische bijdrage aan de besluitvorming. De Raad van Toezicht heeft zich vergewist van de onafhankelijkheid van zijn leden. De Raad van Toezicht is

verantwoordelijk voor de besluitvorming over hoe de instelling met tegenstrijdige belangen om gaat.

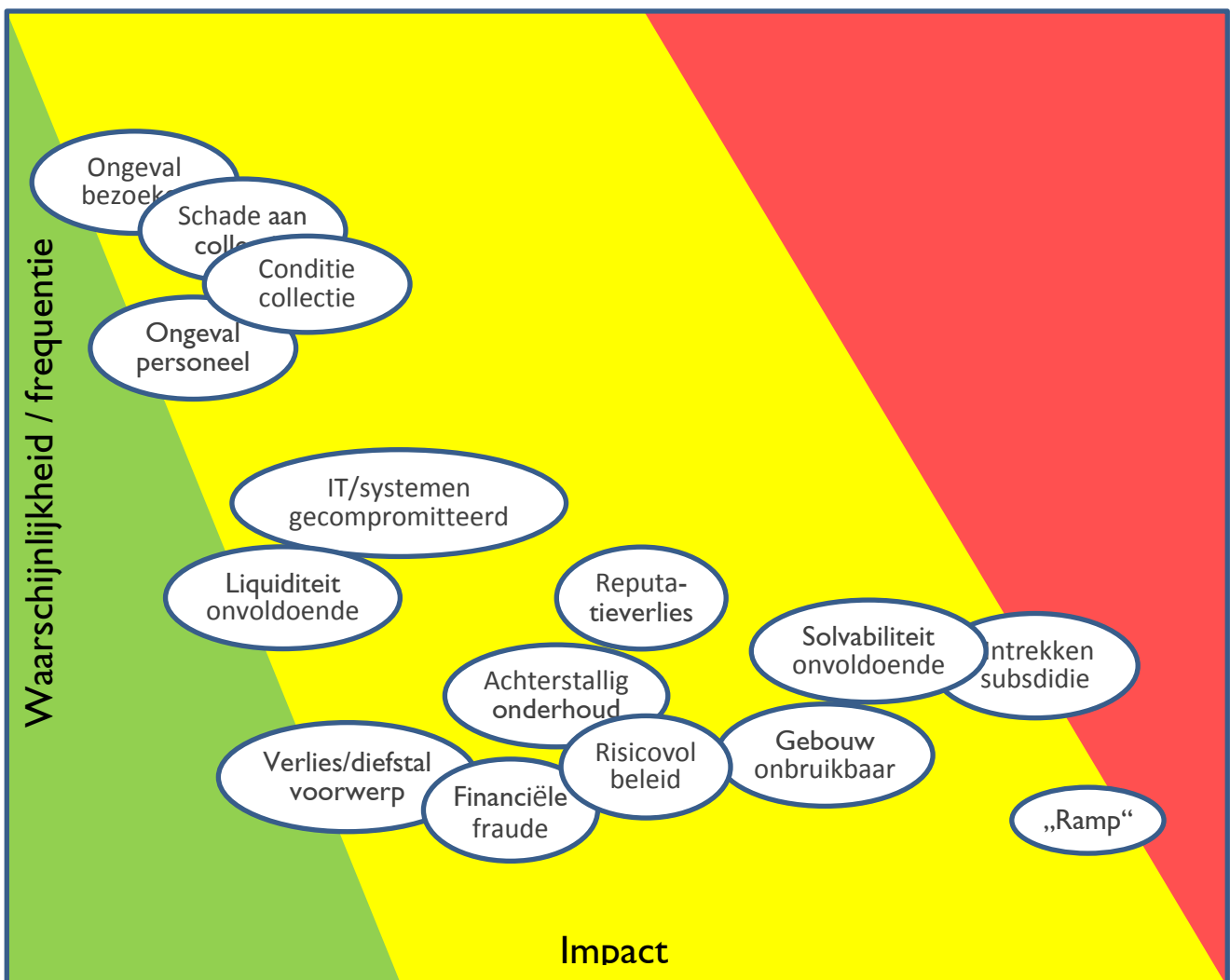
9. Het bestuur is verantwoordelijk voor financieel beleid en risicobeheer door sluitende interne procedures en externe controle.
 - De directeur en het hoofd financiën en bedrijfsvoering zijn verantwoordelijk voor de opgemaakte financiële verslagen en de interne procedures. De Raad van Toezicht ziet erop toe dat dit volgens de afgesproken normen gebeurt.
 - De Raad van Toezicht heeft de directeur-bestuurder toestemming gegeven het contract met de accountant EY met maximaal twee jaar te verlengen. De directeur stelt de beloning voor de accountant vast.
 - Met de accountant worden de jaarrekening en andere financiële aspecten besproken. Deze zijn vastgelegd in de managementrapportage waarbij de directeur-bestuurder commentaar levert op de bevindingen. Deze managementrapportage wordt in een vergadering van de Raad van Toezicht geagendeerd. Daarnaast wordt de accountant incidenteel ingeschakeld voor specifieke adviezen en werkzaamheden.
 - De externe accountant brengt eenmaal per jaar aan minimaal één vertegenwoordiger van de Raad van Toezicht verslag uit van zijn bevindingen, voorafgaand aan het vaststellen van de jaarrekening. De Raad van Toezicht heeft hem bevraagd over de getrouwheid van de jaarrekening.

RISICOMANAGEMENT

Het RMO is bezig een proces voor risicomanagement in de beleidsvoering op te nemen. Dit traject is nog niet volledig afgerond. In voorgaande jaren bevatte de jaarrekening tekstonderdelen op het gebied van financieel risicomanagement en de visie op veiligheidszorg. Deze zijn nu geïntegreerd in een breder risicomanagement dat de gehele organisatie betreft. Het risicomanagement wordt in 2018 een integraal onderdeel van het beleidsinstrumentarium van het management.

Als eerste stap heeft het RMO een inventarisatie gemaakt van risico's die het museum kan lopen. Deze risico's zijn gerangschikt naar twee criteria: (1) hoe waarschijnlijk is het dat een risico op zal treden en/of met welke frequentie treedt een risico op; en (2) wat is de impact voor de organisatie indien het risico daadwerkelijk aan de orde is. Beide dimensies kennen een laag-middel-hoog indeling. Laag/laag betekent dat het risico zelden voor komt of/en de kans te verwaarlozen is. Wanneer het optreedt, kunnen de gevolgen eenvoudig verwerkt worden. Hoog/hoog betekent dat het risico regelmatig kan optreden en het voortbestaan van het museum dientengevolge in gevaar is. Vervolgens is onderzocht welke beheersmaatregelen de risico's beperken c.q. acceptabel maken.

Het RMO kent sinds meerdere jaren een "geen verrassingen" beleid, dat zich uit in een conservatieve bedrijfsvoering. Dit is duidelijk zichtbaar in onderstaande risico-inventarisatie: Het management meent dat twee risico's het voortbestaan kunnen bedreigen: een ramp treft de gebouwen of de overheid stopt de subsidieverlening om politieke redenen. Beide risico's zijn uiterst onwaarschijnlijk en realistische beheersmaatregelen zijn niet mogelijk. Er is geen andere mogelijkheid dan deze risico's te accepteren.

In bovenstaand schema zijn de risico's samengevat. Zo kan bijvoorbeeld “onvoldoende liquiditeit” het gevolg en de optelsom zijn van individuele risico's (slechte planning en analyse, subsidieaanvraag niet tijdig ingediend et cetera.). Daarnaast hebben sommige risico's een domino-effect die in de grafiek niet getoond wordt, maar die het management wel in haar beleid meeneemt.

Onderstaand worden de bestaande beheersmaatregelen voor bovenstaande risico's behandeld. De beheersmaatregelen hebben tot doel de impact van een optredend risico te minimaliseren zodat het restrisico acceptabel is.

Risico: Schade aan collectie / bestaande beheersmaatregelen:

- Er zijn algemene voorwaarden opgesteld voor museumbezoekers met betrekking tot het bekijken, niet aanraken en fotograferen van objecten.
- De tentoongestelde voorwerpen en transporten zijn beveiligd op een wijze die rekening houdt met de attractiviteit en kwetsbaarheid van het materiaal.
- Het museum beschikt over een Collectie Hulp Verlening plan (CHV).
- Het museum heeft een top 10 van objecten per verzamelgebied vastgesteld, in geval van ontruiming bij calamiteiten.
- Er is cameratoezicht en 24-uurs beveiliging.
- Bij bruiklenen worden facility-rapporten bij de bruiklener opgevraagd.
- Transporten van objecten worden uitgevoerd door erkende kunsttransporteurs.
- Incidenten betreffende de collectie worden gemeld bij de erfgoedinspectie (database DICE).

Risico: Conditie collectie wordt kwetsbaarder / bestaande beheersmaatregelen:

- Het klimaat in de depots voldoet aan de normen die voor de betreffende materiaalsoorten gelden. Eventuele storingen volledig automatisch geconstateerd en gemeld.
- Er is een jaarlijks budget beschikbaar voor onderhoud en het up-to-date houden van de (beveiligings)installaties.
- Er is een bedrijfsnoodplan waarin de procedure voor ontruiming van museum en depots beschreven staat

Risico: Verlies/diefstal voorwerp uit collectie / bestaande beheersmaatregelen:

- Voor de meeste medewerkers wordt een Verklaring Omtrent Gedrag aangevraagd. Er wordt altijd een VOG aangevraagd indien medewerkers, inclusief stagiaires en vrijwilligers, met kinderen of met collectie werken.
- De beveiliging van de voorwerpen en depot voldoet aan de museale standaarden.

Risico: Ongeval personeel / bestaande beheersmaatregelen:

- Er is een Arbo-team dat toeziet op een veilige werkovergeving voor werknemers. Het Arbo jaarverslag wordt met het MT en de ondernemingsraad besproken.
- Medewerkers werken met persoonlijke beschermingsmiddelen conform de Arbo-eisen.
- Werken met giftige stoffen in de restauratieateliers is aan strenge regels gebonden.
- Er zijn twee preventiemedewerkers die het BHV-team en/of medewerkers met een EHBO diploma coördineren.
- De gebouwen zijn eigendom van het Rijksvastgoedbedrijf en voldoen aan alle eisen en regelgeving.

Risico: Ongeval bezoeker / bestaande beheersmaatregelen:

- De procedures bij evacuatie en ontruiming zijn vastgelegd in een BHV-plan.
- Voor acute veiligheidssituaties zijn afspraken gemaakt met hulpdiensten.

- Het maximale aantal bezoekers is vastgelegd in de gebruiksmelding aan de gemeente.
- De vormgeving van tentoonstellingen en vaste presentaties wordt getoetst aan interne veiligheidsnormen en aan de wettelijke eisen, zoals opgenomen in het Bouwbesluit.
- De cateraar dient zich te houden aan de wetgeving op het gebied van hygiëne.

Risico: IT en/of andere systemen gehackt en/of ongewild openbaar / bestaande beheersmaatregelen:

- Er is een autorisatietabel met het doel rechten van medewerkers aan te wijzen en te controleren.
- Er is een procedure voor het wijzigen van wachtwoorden.
- Vanwege de geringe omvang van de organisatie is functiescheiding niet altijd mogelijk. De knelpunten zijn in kaart gebracht en liggen bij de winkelmanager, het hoofd publieksdienst en bij de financiële administratie.
- Het museum maakt gebruik van follow-me-printing, waarmee wordt voorkomen dat documenten per abuis bij de printer blijven liggen.
- Er is aandacht voor de Wet datalekken. Het hoofd beveiliging informeert de afdelingen daarover.
- Er wordt gebruik gemaakt van Security Audit automatisering.
- IT wordt gemanaged door een gespecialiseerde firma. Hierdoor wordt de kwaliteit en zekerheid geborgd op een niveau dat niet in eigen beheer bereikt wordt.
- Er wordt aan nieuw beleid inzake de wet AVG gewerkt.

Risico: Financiële fraude / bestaande beheersmaatregelen:

- De jaarrekening wordt door een onafhankelijke accountant gecontroleerd en goedgekeurd.
- Het vier ogen-principe: Het fatteren van rekeningen gebeurt door minstens twee medewerkers (budgethouder en lid van het managementteam). Het daadwerkelijk fatteren aan de bank om rekeningen te betalen wordt door twee MT-leden gedaan. Steekproefsgewijs controleren de MT-leden bij iedere betalingsbatch de bankrekeningen met de facturen.
- Volledigheid van bijdragen: Leden van het MT melden in hun wekelijkse vergadering welke subsidies, fondsen, geld van derden door wie en voor welk project zijn geworven, alsmede een indicatie in welk boekjaar de inkomsten en uitgaven vallen. Dit deel van de MT-notulen gaat naar de financiële administratie als basis voor de boeking.
- Rechtmatigheid van bestedingen: Dit is een standaardpunt op de MT-agenda, waarbij de leden motiveren waarom een bepaalde uitgave of investering gedaan moet worden.
- De knelpunten in functiescheiding worden door het Hoofd Financiën en Bedrijfsvoering in het oog gehouden. Bovendien is dit een blijvend aandachtspunt in de accountantscontrole. Het MT is van mening dat het risico dat door onvoldoende functiescheiding veroorzaakt wordt, hiermee voldoende beperkt wordt.
- Naast de directie is er een Raad van Toezicht, waarin één lid belast is met financiën en hierover periodiek overleg met het management heeft. Dit verkleint de kans op management override.
- Periodiek wordt bekeken of de aanbestedingsgrenzen niet zijn overschreden. Indien dat wel het geval zou zijn wordt schriftelijk gedocumenteerd wat de overwegingen zijn.

Risico: Onvoldoende liquiditeit / bestaande beheersmaatregelen:

- Het museum hanteert een liquiditeitsnorm van 1,3. In het afgelopen decennium is het museum niet in de buurt van deze ondergrens gekomen.
- Begrotingsprincipes: Het RMO hanteert een kostenbewuste strategie en heeft een lean and mean organisatie die is gebaseerd op de resultaten van realistische inkomsten en uitgaven. De directeur wordt door de Raad van Toezicht verplicht corrigerend op te treden bij een tegenvallende negatieve prognose met als minimaal doel een niet-negatief bedrijfseconomisch exploitatieresultaat. Kostenbesparing is dan het eerste instrument. In de jaarbegroting worden geen onzekere inkomsten opgenomen. Hiermee worden op voorhand risico's vermeden. Het RMO werkt met

minimum projectbegrotingen zónder financiële risico's en met aanvaardbare kwaliteit van het eindproduct en met maximumbegrotingen, die enkel gerealiseerd worden wanneer sponsorgelden of andere incidentele inkomsten worden toegezegd.

- Jaarlijks worden de lopende verzekeringen op inhoud en juistheid door een externe partij gecontroleerd en eventueel aangepast.
- Rechtmatigheid van bestedingen is een standaardpunt op de MT-agenda, waarbij de leden motiveren waarom een bepaalde uitgave of investering voorgesteld wordt.

Risico: Onvoldoende solvabiliteit / bestaande beheersmaatregelen:

- Het RMO streeft naar een solvabiliteit van tussen de 20% en 25% ten opzichte van de Algemene Reserve en het bestemmingsfonds OCW. Een interventie van het management is nodig indien deze norm in gevaar zou komen.
- Weerstandsvermogen: Dit is het bedrag dat nodig is om gedurende een bepaalde tijd een voorzienbare discontinuïteit op te vangen. Belangrijk hierbij is de gedachte dat de continuïteit slechts tijdelijk in het geding is. Een permanente vermindering van overheids subsidies kan in die definitie niet uit weerstandsvermogen worden betaald en leidt tot reorganisatie. In 2014 is berekend en beredeneerd dat het weerstandsvermogen circa €700.000 dient te bedragen. Overigens, bij de oprichting van de zelfstandige stichting Rijksmuseum van Oudheden zijn statutair geen afspraken gemaakt over een stichtingskapitaal.
- Het museum belegt niet. Het museum zet eventuele tijdelijk overtollige middelen op iets beter renderende rekeningen en houdt de vrijheid van directe opneembaarheid. Mocht het management moverende redenen hebben de opneembaarheid restrictiever te maken, dan is toestemming van de Raad van Toezicht nodig.
- Leningen dienen vooraf ter goedkeuring aan de Raad van Toezicht te worden voorgelegd, voorzien van een dekkingsplan. Leningen met een variabele rente worden door middel van een derivaat (renteswap) gefixeerd op een vaste rente.

Risico: Achterstallig en/of onvolledig onderhoud van de gebouwen/ bestaande beheersmaatregelen:

- Sinds 2017 is het RMO verantwoordelijk voor het onderhoud van de gebouwen die gehuurd zijn van het Rijksvastgoedbedrijf. Het museum heeft het management van het gebouwenonderhoud uitbesteed aan het RVB. De door het RVB voorgestelde onderhoudswerkzaamheden worden met het Hoofd Gebouwenbeheer besproken en pas daarna doorgevoerd.
- Al het achterstallig onderhoud dat per 1/1/2017 is gesignaleerd en dus veroorzaakt is voor 2017 wordt op kosten van het RVB hersteld.
- Er is een jaarlijks budget beschikbaar voor onderhoud van de gebouwen.
- Minimaal eenmaal per subsidieperiode wordt expertise, anders dan de RVB, ingehuurd om de staat van onderhoud te beoordelen. In 2015 is een uitvoerige rapportage opgesteld door Dijkoraad, die in 2018 herijkt wordt. Deze MOIP is echter nog niet volledig en aan een herzien versie wordt in 2018 gewerkt.

Risico: Gebouw onbruikbaar/ bestaande beheersmaatregelen:

- Het gebouw is in 2016 asbestschoon opgeleverd.
- Andere risico's die het gebouw onbruikbaar kunnen maken (zoals Legionella-besmetting) worden in het kader van het onderhoud en daarmee verbonden inspecties beheerst.

Risico: De staat trekt de subsidie in / bestaande beheersmaatregelen:

- Het RMO voldoet aan de met de minister overeengekomen afspraken en is sterk verankerd in de samenleving, zowel regionaal als nationaal. De vastgestelde resultaatafspraken worden in de regel

gehaald en er is geen enkele aanleiding om te veronderstellen dat het museum getroffen gaat worden door een verregaande subsidiekorting

- Programmering met aantrekkelijke en goed bezochte tentoonstellingen, resulterend in bezoekersaantallen boven de 150.000 per jaar.
- De Stichting Rijksmuseum van Oudheden beheert op adequate wijze een rijkscollectie, waarover binnen de stichting alle kennis in huis is. Er is geen soortgelijke stichting in den lande die over deze competentie beschikt.

Risico: Het museum wordt door een externe ramp getroffen / bestaande beheersmaatregelen:

- Een grote externe ramp, zoals een massieve aardbeving, is erg onwaarschijnlijk en voor het RMO niet te beheersen. Het RMO accepteert dit risico.

Risico: Reputatieverlies / bestaande beheersmaatregelen:

- Reputatieverlies kan een grote invloed op het RMO hebben, omdat het de bezoekersaantallen, externe financiering en subsidies negatief kan beïnvloeden. Reputatieverlies wordt veroorzaakt door alle eerder genoemde risico's. Het RMO beheerst het risico van reputatieverlies door een actief en bewust uitgevoerd risicomanagement.

JAARREKENING**BALANS PER 31 DECEMBER**

	2017	2016
ACTIVA		
Materiële vaste activa	127.983	158.841
Totale vaste activa	127.983	158.841
Vorraden	116.893	116.306
Vorderingen	1.272.123	968.296
Liquide middelen	5.230.776	3.476.127
Totale vlottende activa	6.619.792	4.560.729
Financiële activa	0	-
TOTALE ACTIVA	6.747.774	4.719.570
PASSIVA		
Algemene reserve ¹	878.546	875.147
Bestemmingsfondsen OCW:		
- Cultuurnota 2013 – 2016	-	238.794
- Cultuurnota 2017 – 2021 ²	5.361	
- Huisvesting 2017		
- Onderhoud Raamsteeg	92.113	115.000
Bestemmingsfondsen herinrichting:		
- Egyptische opstelling	20.000	50.000
- Vaste presentatie	635.000	169.442
Bestemmingsfonds schenkingen:		
- Elisabeth Huss Fonds	-	204.000
- Van der Schans Fonds	-	100.000
- Donaties overig		3.275
BankGiro Loterijfonds	196.490	
Totaal eigen vermogen	1.827.510	1.755.658
Totaal aankoopfondsen	1.382.255	765.907
Voorzieningen groot onderhoud gebouwen	1.288.887	43.319
Overige voorzieningen	117.868	
Langlopende schulden	327.600	444.720
Kortlopende schulden	1.803.654	1.709.966
Totaal vreemd vermogen	4.920.264	2.963.912
TOTALE PASSIVA	6.747.774	4.719.570

¹ Bedrag is inclusief €3.399 resultaatverdeling 2017

² Bedrag is inclusief €5.361 resultaatverdeling 2017

CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING	2017	BEGROTING 2017	2016
BATEN			
Eigen Inkomsten			
Totaal Publieksinkomsten	2.113.533	1.305.000	1.237.325
Totaal overige directe inkomsten	310.194	120.000	192.544
Totaal Directe inkomsten	2.423.727	1.425.000	1.429.869
Totaal indirecte inkomsten	155.678	150.000	148.864
Private middelen - Particulieren incl. vriendenvereniging	355.655	200.000	384.825
Private middelen - Bedrijven	19.010	-	77.399
Private middelen - Fondsen	296.865	100.000	78.400
Private middelen - Goede doelenloterijen	646.051	400.000	253.054
Totaal bijdragen uit private middelen	1.317.581	700.000	793.678
Publieke middelen	208.884		
Totaal eigen Inkomsten	4.105.870	2.275.000	2.372.411
Subsidies			
OCW - spec. Cultuurbeleid (publieksactiviteiten)	3.577.204	3.509.609	3.774.320
OCW - Erfgoedwet onderdeel Huisvesting	2.278.308	2.240.224	2.721.231
OCW - Erfgoedwet onderdeel Collectiebeheer	828.387	812.734	-
OCW - Kaderregeling exploitatiesubsidies Onderzoek en Wetenschap	-	-	-
Totaal structureel OCW	6.683.899	6.562.567	6.495.551
Structurele Subsidies overig	-238.794	-	-
Totaal Structurele subsidies	6.445.105	6.562.567	6.495.551
Totaal incidentele publieke subsidies	-	200.000	263.977
Totaal Subsidies	6.445.105	6.762.567	6.759.528
TOTALE BATEN	10.550.975	9.037.567	9.131.939
LASTEN			
Personeelslasten	3.289.357	3.061.307	3.138.589
Huisvestinglasten	2.278.308	2.238.016	1.725.858
Afschrijvingen	37.186	338.496	123.246
Aankopen	819.370	101.044	59.709
Overige lasten	3.436.609	3.308.704	3.855.747
TOTALE LASTEN	9.860.830	9.047.567	8.903.149
SALDO UIT GEWONE BEDRIJFSVOERING	690.145	-10.000	228.790
Saldo rentebaten/-lasten	-2.162	10.000	9.859
Mutaties Aankoopfonds	-616.132	-	-59.341
EXPLOITATIERESULTAAT	71.851	-	179.308
Dotaties:			
Reservering Huisvesting 2017			-866.528
Herinrichting Vaste presentatie	-465.557		-119.443
Schenkingen particulieren	-		-305.625
Niet bestede bijdragen BankGiro Loterij	-196.490		
Subsidie onderhoud Raamsteeg			-115.000
Onttrekkingen:			
Bestemmingsfonds schenkingen	307.275		
Cultuurnota 2013-2016	238.794		
Herinrichting Egyptische afdeling	22.887		1.227.288
Subsidie onderhoud Raamsteeg	30.000		
RESULTAAT NA MUTATIE RESERVERINGEN	8.760	-	-
Eigen inkomsten %	63,7%	34,7%	36,5%
Verdeling resultaat %	-38,9%		28,9%

GRONDSLAGEN VOOR DE FINANCIËLE VERSLAGLEGGING

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld volgens het Handboek verantwoording cultuursubsidies instellingen 2017-2020 (verder afgekort als OCW Handboek). Bij de totstandkoming hiervan is aansluiting gezocht met Titel 9 BW 2 en RJ 640 (Organisaties zonder winstoogmerk). In vergelijking tot het OCW Handboek 2013-2016 zijn aanvullende regels opgesteld met betrekking tot de inrichting van de jaarrekening voor met name de voorziening groot onderhoud en de verantwoording van ontvangen schenkingen. Dit heeft voor de verwerking van schenkingen er voor gezorgd dat een herclassificatie van €304.000 heeft plaats gevonden. Overeenkomstig het OCW Handboek is deze herclassificatie per 1 januari 2017 verwerkt en zijn de vergelijkende cijfers niet aangepast.

Algemene waarderingsgrondslagen

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten, tenzij anders vermeld. Baten en lasten zijn toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten worden slechts genomen voor zover zij op de balansdatum zijn gerealiseerd. Lasten die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar worden in acht genomen.

Materiële vaste activa

De afschrijving is lineair en gebaseerd op de verwachte gebruiksduur rekening houdend met de restwaarde. Indien de verwachting over de afschrijvingsmethode, gebruiksduur en/of restwaarde in de loop van de tijd wijzigingen ondergaat, zijn deze als een schattingswijziging verantwoord.

Vorraden

De voorraden zijn gewaardeerd tegen gemiddelde kostprijs, waar nodig is een voorziening voor incurante voorraad getroffen.

Vorderingen

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, waar nodig is een voorziening voor oninbaarheid getroffen.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. De middelen zijn vrij ter beschikking.

Aankoopfonds – algemeen

Het aankoopfonds is ter dekking van toekomstige investeringen in de collectie van de stichting. Er wordt gestreefd naar een jaarlijkse toevoeging van minimaal €75.000,- tot er een bedrag van 1 miljoen euro, exclusief private schenkingen en legaten, is opgebouwd om in de toekomst een iconische aanwinst voor het museum te kunnen doen.

Aankoopfondsen – private schenkers (Fondsen op naam)

Bij het instellen van fondsen op naam wordt rekening gehouden met de doelstellingen van de schenker, inzake de bestemming en de looptijd. Indien door de schenker geen grenzen aan de looptijd zijn gesteld, neemt het RMO zich voor (een gedeelte) van het fonds minimaal vijf jaar in stand te houden. Tot 2016 werden de fondsen op naam in het eigen vermogen opgenomen. Aangezien het RMO niet vrij over de fondsen kan beschikken, is met verwijzing naar het OCW-Handboek ervoor gekozen de fondsen op naam bij de aankoopfondsen op te nemen.

Voorzieningen

Een voorziening wordt gevormd voor verplichtingen waarvan het waarschijnlijk is dat zij moeten worden afgewikkeld en waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten. De hoogte van de voorzieningen wordt bepaald door de bedragen die naar schatting nodig zijn om de desbetreffende verplichtingen en verliezen per balansdatum af te wikkelen.

Onderhouds- en instandhoudingsvoorziening

Het per 1 januari 2017 gewijzigde huisvestingsmodel heeft als gevolg een onderhouds- en instandhoudingsvoorziening. Met de stelselwijziging wordt beoogd de rijksmusea meer mogelijkheden te geven als 'cultureel ondernemer' te functioneren. Zeggenschap over de gebouwen wordt hierbij beschouwd als belangrijke factor, mede doordat het de musea in staat stelt zelf keuzes te maken over aard, omvang en kwaliteitsniveau van het onderhoud. Daarnaast zijn de afstemming van bouwactiviteiten op de museale activiteiten en de keuze voor uitvoerende contractpartners een aspect van ondernemerschap. Deze voorziening is voor rekening en risico van RMO en voorlopig gebaseerd op het financiële onderhouds- en instandhoudingsoverzicht tot 2053 dat het ministerie van OCW, in samenwerking met het Rijksvastgoedbedrijf, heeft opgesteld. De jaarlijkse toevoeging c.q. onttrekking aan de voorziening is het saldo van de huisvestingssubsidie minus de kosten voor huisvesting, onderhoud en instandhouding.

Pensioen

Het RMO heeft voor zijn personeel een collectieve middelloon pensioenregeling ondergebracht bij het Pensioenfonds voor Zorg en Welzijn, die kwalificeert als een directe bijdrageregeling. De premie en franchise worden jaarlijks door het pensioenfonds vastgesteld.

Langlopende schulden

De langlopende schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Grondslagen voor resultaatbepaling

De baten en lasten worden bepaald met inachtneming van de vermelde grondslagen voor waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Voorzienbare verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het boekjaar worden meegenomen, indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn én indien is voldaan aan de voorwaarden voor het opnemen van voorzieningen. Afschrijvingen op de materiële vaste activa zijn berekend op basis van de volgende percentages van de aanschafwaarde: Hard- en software 33%, apparatuur 20%, inventaris 10% en installaties 10%. Tenslotte worden baten uit giften of nalatenschappen verantwoord op het moment dat de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Grondslagen functionele verdeling naar Publieks- en Collectiefunctie

Deze verdeling is conform het OCW-Handboek en is dit jaar niet meer als bijlage opgenomen maar als vast onderdeel van de Jaarrekening. Onder publieksactiviteiten worden alle baten en lasten opgenomen die rechtstreeks samenhangen met het uitvoeren van publieksactiviteiten en andere activiteiten, niet behorend tot het beheer van de collectie in de zin van de Erfgoedwet. Collectiebeheer bevat de baten en lasten die direct ten behoeve komen van de museale collectie om de collectieonderdelen kwalitatief te beheren en op niveau te houden. Met uitzondering van huisvesting, het management team, ICT, P&O, secretariaat en de financiële afdeling kunnen alle baten en kosten direct aan de publieks- of collectiefunctie toegewezen worden. Deze baten en kosten worden toegerekend op basis van het door OCW en de Museumvereniging uitgewerkte verdelingsmodel. In dit model worden huisvestingskosten op basis van vierkante meters toegerekend en de overige kosten middels een percentuele verdeelsleutel, gebaseerd op het handboek. De verdeelsleutel voor huisvestingskosten is gebaseerd op een totale oppervlakte van 13.448 vierkante meters; hiervan wordt 42% gebruikt voor

publieksactiviteiten, 57% door de collectiefunctie en 1% door algemeen beheer. De overige kosten (inclusief 1% huisvestingskosten die aan algemeen beheer zijn toegewezen) worden voor 60% aan de publieksactiviteiten en voor 40% aan de collectiefunctie toegerekend.

Door de late publicatie van het nieuwe OCW-handboek in november was het niet meer mogelijk de financiële administratie van het RMO op een functionele rapportage om te zetten. Voor 2017 is een rekenmodel op basis van kostenplaatsen toegepast. Dit rekenmodel is congruent met het rekenmodel in het OCW-handboek maar heeft twee nadelen: het is enorm arbeidsintensief en bevat kleine onnauwkeurigheden. In 2018 zal een functionele rapportage in de financiële administratie ingericht worden, zodat de rapportage volledig overeenkomt met het OCW-handboek en eenvoudig te controleren is. Bijkomend positief effect is een lagere werkdruk. Door de verandering in de administratie zijn geen noemenswaardige verschillen te verwachten met het rekenmodel dat voor de jaarrekening 2017 gebruikt is.

Exploitatie Museumrestaurant

De overeenkomst met cateraar Vermaat voor de gezamenlijke exploitatie van het museumrestaurant voorziet in een 50/50 verdeling van de baten en lasten van de exploitatie. De exploitatie van het restaurant is voor 50% meegenomen in de financiële verantwoording van het RMO. De overeenkomst loopt tot ultimo 2019.

TOELICHTING OP DE BALANS

Vaste Activa		
	2017	2016
Materiële vaste activa		
Boekwaarde per 1 januari	158.841	225.704
Investerings	6.327	56.383
Desinvesteringen	-	-
Afschrijvingen	-37.185	-/- 123.246
Boekwaarde per 31 december	127.983	158.841
Materiële vaste activa – Cumulatief		
Aanschafwaarde	6.436.441	6.430.113
Afschrijvingen	6.308.458	6.271.272
Boekwaarde per 31 december	127.983	158.841
Vlottende activa		
	2017	2016
Vorderingen		
Vooruitbetaalde kosten aankoop collectie Demarée	382.200	436.800
Debiteuren	204.170	142.721
Voorziening oninbaarheid	-11.000	-11.000
BTW	255.813	218.521
Museumkaartafrekening	262.471	77.233
Afrekening museumrestaurant exploitatie	80.304	27.805
Fondsen (bijdragen projecten)	39.737	4.495
Bankrente	4.536	17.211
Personeelsvorderingen	378	1.521
Overige	53.514	52.989
Totaal per 31 december	1.272.123	968.296
	2017	2016
Liquide middelen		
Deposito's en spaarrekeningen	4.573.783	3.412.006
Rekening courant-saldi	621.124	40.860
Kasgeld	35.869	23.261
Totaal per 31 december	5.230.776	3.476.127

Eigen Vermogen	I-jan	Herclassificatie	Dotatie	Onttrekking	31-dec
Algemene reserve	875.147		3.399	-	878.546
Bestemmingsfondsen OCW:	-				
- Cultuurnota 2013 – 2016	238.794		-	238.794	-
- Cultuurnota 2017 – 2021	-		5.361		5.361
- Onderhoud Raamsteeg	115.000			22.887	92.113
Bestemmingsfondsen	-		-		-
– Egyptische opstelling	50.000		-	30.000	20.000
– Vaste presentatie	169.442		465.559	-	635.001
BankGiro Loterijfonds	-		196.490	-	196.490
Bestemmingsfonds	-		-	-	-
- Elisabeth Huss fonds	204.000	204.000			-
- Dhr Van der Schans fonds	100.000	100.000			-
- Aankoopfonds private	3.275	3.275			-
Totaal eigen vermogen	1.755.658	307.275	670.808	291.681	1.827.510

Vaste activa

De vaste activa zijn gedaald tot €127.983 (2016: €158.841). Er werd een pas op de plaats gemaakt, gezien de geplande vernieuwing van 48 vitrines (ca. €350.000) begin 2018. Het resterende bedrag aan afschrijvingen betreft voornamelijk recente investeringen in de bibliotheek en computerservers.

Vlottende activa

In de vorderingen is een bedrag van €382.200 opgenomen betreffende de aankoop van een grote Egypte-collectie van de familie Demarée. De tegenwaarde hiervan, in de vorm van het schenken van de jaarlijks verschuldigde termijn, is opgenomen onder langlopende en kortlopende schulden. In 2015 heeft het RMO een collectie gekocht van de heer en mevrouw Demarée voor een bedrag van €546.000, te betalen in 10 jaar. Elk jaar schenkt de familie Demarée dit af te lossen bedrag aan het RMO. In 2017 is derhalve €54.600 van het vooruitbetaalde bedrag afgeboekt.

Asbestsanering 2015

In 2015 werd een bedrag van €1.548.687 gereserveerd in de kortlopende schulden 2016 voor nog te betalen kosten voor asbestsanering. Hiervan is begin 2016 een eerste tranche van €1.100.000 aan het RVB betaald. Een tweede deel van €258.000 stond per eind 2016 op de kortlopende schulden en is begin 2017 door het RVB in rekening gebracht. Wat rest is nog een klein deel in het kort vreemd vermogen, zodat de asbestsanering uit 2015 pas in 2018 volledig in de boekhouding verwerkt is.

Bestemmingsfondsen / Bestemmingsreserve vaste opstelling Egypte

Een in 2016 door het RMO gereserveerd bedrag van 50.000 euro was bestemd voor na-ijlende kosten in 2017, als gevolg van de vernieuwing van de Egyptische opstelling in 2016. Hiervan is €30.000 gebruikt voor veiligheidsmaatregelen. In 2018 worden de laatste aanpassingen gedaan.

Bestemmingsreserve vaste opstelling

In april 2016 liep de afschrijving van €260.000 euro per jaar, gerelateerd aan de vaste opstelling die rond het jaar 2000 gerealiseerd werd, af. Vanaf 2010 heeft het RMO ervoor gekozen het groot onderhoud aan vaste opstellingen ten laste van het resultaat te brengen. In najaar 2018 wordt het sluitstuk van dit proces, de afdeling Nederland in de Romeinse tijd, gerenoveerd. Hiervoor zal €400.000 uit de bestemmingsreserve worden gebruikt. Het RMO heeft ervoor gekozen ook in de toekomst de renovatie van vaste opstellingen ten laste van het resultaat van het betreffende jaar te brengen. Hiervoor is een bestemmingsreserve, die jaarlijks met ongeveer €260.000 groeit, noodzakelijk, naast het vinden van publieke en private fondsen. Dit bedrag, en mogelijk jaarlijks iets meer, wordt alleen

gereserveerd indien het exploitatieresultaat van het betreffende jaar (voor dotaties en onttrekkingen) het toestaat. Immers, tussen 2010 en 2017 waren de volgende bedragen gemoeid met deze grootschalige renovatie: Archeologie van Nederland circa 1 miljoen, Klassieke Wereld circa €850.000, Egypte circa 1,7 miljoen, Oude Nabije Oosten circa €350.000, Nederland Romeinse tijd circa €400.000. Totaal is dit een toekomstige investeringsbehoefte van circa 4,3 miljoen in de komende 15 jaar exclusief prijs- en loonbijstellingen. Aan een nieuwe reservering voor de overige vaste presentaties is €465.557 vanuit de exploitatie gedoteerd. Dit bedrag valt uiteen in twee delen: (1) €140.557, te weten het verschil tussen de toevoeging in 2016 en het jaarlijkse streefbedrag; en (2) €325.000 uit de bedrijfsvoering van dit jaar. Het laatste bedrag is 25% meer dan het streefbedrag omdat het RMO poogt in vette jaren meer dan noodzakelijk te sparen zodat minder goede jaren de lange termijn planning niet onnodig beïnvloeden.

Raamsteeg onderhoud

Er is in 2016 een bedrag van €115.000 OCW ontvangen ter besteding aan de beveiliging van het depot aan de Raamsteeg. Hiervan is in 2017 €22.887 besteedt en de rest wordt in 2018 uitgegeven.

BankGiro Loterijfonds

Het RMO is vaste partner van de BankGiro Loterij en ontvangt jaarlijks een bedrag van €200.000, bedoeld voor restauratie, vernieuwing van de vaste opstelling en aankoop van voorwerpen. De middelen die in een boekjaar niet benut zijn, worden toegevoegd aan dit fonds. In 2017 betrof dit ruim €170.000 uit het vaste partnerschap alsmede ruim €26.000 uit niet bestede middelen van de opbrengsten uit het geormerkt werven.

Aankoopfondsen

Hierin was opgenomen de aankoopreserve, welke het RMO zelf gecreëerd heeft, evenals donaties vóór 2017 van particulieren, de hoofdsom en rente van het legaat Gildemeester, alsmede resterende middelen uit het partnerschap met de BankGiro Loterij die vóór 2017 zijn opgebouwd.

Vanaf 2017 worden de private aankoopfondsen niet meer als onderdeel van het eigen vermogen getoond, maar bij de aankoopfondsen. De schenkingen die hieraan ten grondslag liggen, hebben allen bepaalde voorwaarden en doelstellingen. Dientengevolge kan het RMO niet vrij over de particuliere schenkingen beschikken. Het onderbrengen bij het aankoopfonds ligt daarom meer voor de hand dan het onder het eigen vermogen laten vallen. De dotatie van €528.330 valt uiteen in €307.275 die per ultimo 2016 in het eigen vermogen opgenomen was en €221.055 aan nieuwe schenkingen in 2017.

1. Elisabeth Huss fonds

In 2016 doneerde mevrouw Elisabet Huss van Hamm in twee betalingen een bedrag van €204.000, bedoeld voor aankoop van objecten en onderzoek naar de collectie. Aan dit fonds zijn geen onttrekkingen gedaan.

2. Van der Schans fonds

In 2016 ontving het museum uit de erfenis van Marinus Willem van der Schans een bedrag van €100.000, bedoeld voor aankoop en restauratie van voorwerpen. Aan dit fonds zijn geen onttrekkingen gedaan.

3. Asklepiosfonds

In 2017 is een schenking ontvangen van €50.000 ten behoeve van de aankoop van Egyptische of Etruskische voorwerpen. De schenker van dit fonds, bekend bij het RMO, wenst anoniem te blijven.

4. Eega van Asklepiosfonds

De schenker van het Asklepiosfonds schonk het museum, eveneens in 2017, een bedrag van €150.000, ten behoeve van de aankoop van Griekse en Egyptische voorwerpen. Het fonds is opgedragen aan de voormalige echtgenote van de schenker. De schenker van dit fonds, bekend bij het RMO, wenst anoniem te blijven.

5. Drs. W. Barreveld fonds

Mevrouw Barreveld schonk het museum in 2017 een bedrag van €10.000, bedoeld voor financiële ondersteuning van het opgravingen door het RMO, met een voorkeur voor steunverlening voor studentendeelname aan opgravingen.

6. Dhr. en mevr. Postma fonds.

De heer en mevrouw Postma creëerden in 2017 dit fonds dat, middels een jaarlijkse periodieke schenking van €5.000, gedurende vijf jaar gevuld wordt. Het fonds is bedoeld voor activiteiten op het gebied van prehistorische Noordzeearchologie.

7. Jubileum RMO fonds, restauratiefonds, bibliotheekfonds, opgravingsfonds

Aan de leden van vriendenvereniging RoMeO is in 2017 gevraagd of zij het museum éénmalig of periodiek zouden willen ondersteunen en is hen gevraagd of zij hiervoor een specifieke doelstelling hadden. Vanuit deze actie zijn deze fondsen opgericht.

8. Legaat Gildemeester

Het legaat Gildemeester is door het Ministerie van Financiën in 2015 overgedragen aan het RMO. Dit betreft een bedrag van €174.952 dat is toegevoegd aan het aankoopfonds. Deze dotatie is niet vrij opneembaar, omdat volgens het testament uit 1928 alleen het rendement op het vermogen aangewend mag worden voor aankopen door het RMO. Er is een direct opneembaar bedrag van €32.161 aan opgebouwde rente beschikbaar.

Aankoopfondsen

	I-jan	Herclassificatie	Dotatie	Onttrekking	31-dec
Private schenkers:					
• Elisabeth Huss Fonds	-	204.000		-	204.000
• Van der Schans Fonds	-	100.000		-	100.000
• Eega van Asklepiosfonds	-		150.000	-	150.000
• Asklepiosfonds	-		50.000	-	50.000
• Drs W. Barreveldfonds	-		10.000	-	10.000
• Dhr en mw Postmafonds	-		5.000	-	5.000
• Aankoopfonds private schenkingen	-	3.275	3.180	-	6.455
• Jubileum RMO	-		1.975	-	1.975
• Opgravingsfonds private schenkingen	-		600	-	600
• Restauratiefonds private schenkingen	-		250	-	250
• Bibliotheekfonds private schenkingen	-		50	-	50
Legaat – bijdragen Particulieren	22.758		-	-	22.758
Bijdrage door BankGiro Loterij	25.195		-	-	25.195
Dotatie aan fonds	511.057		87.802		598.859
Subtotaal	559.010	307.275	308.857	-	1.175.142
Gildemeester, rentebaten	31.945		216	-	32.161
Gildemeester, hoofdsom	174.952			-	174.952
Totaal aankoopfondsen	765.907	307.275	309.073		1.382.255

Voorzieningen

	I-jan	Dotatie	Onttrekking	31-dec
Voorziening groot onderhoud gebouwen	-	1.288.888		1.288.888
Jubileumuitkeringen	43.319		-659	42.660
Voorziening langdurige zieken	-	75.208	-	75.208
Totaal Voorzieningen	43.319	1.364.096	-659	1.406.756

Met ingang van 1 januari 2017 is het nieuwe huisvestingsstelsel van start gegaan, zijn nieuwe contracten tussen het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) en de musea afgesloten en zijn de lopende huurcontracten beëindigd. Het nieuwe huisvestingsstelsel is in eerste instantie een proef tot en met 2021. Het opnemen van een voorziening groot onderhoud met ingang van dezelfde datum vloeit hier uit voort. Bij de grondslag voor de berekening voor 2017 is uitgegaan van het rekenmodel dat door het ministerie van OCW is opgesteld. De toepasbaarheid van dit model is tijdens de opstelling van de jaarrekening door OCW bevestigd. Dit jaar is er een voorziening langdurig zieken opgenomen. Het bedrag vertegenwoordigt de kosten die in 2018 verwacht worden gedurende de ziekteperioden van de betreffende medewerkers.

Langlopende schulden

	I-jan	Dotatie	Vrijval / Aflossing	31-dec
Lening aankoop collectie	62.520	-	-62.520	-
	382.200	-	-54.600	327.600
	-		-	-
Totaal langlopende schulden	444.720	-	-117.120	327.600

De lening van de ABN Amro-bank betreft een achtjarige lening van oorspronkelijk €500.000 ter financiering van het integraal beveiligingsplan uit 2010. Het rentedeel was gekoppeld aan de Euribor, het

risico daarvan werd afgedekt met een zogenaamde renteswap. Het RMO maakte gebruik van een renteswap om renterisico's, voortvloeiend uit dit contract, met een variabele rente af te dekken. Het langlopende deel is per eind 2017 afgelost. Het deel van 2018 is opgenomen onder de kortlopende verplichtingen.

In 2015 is de collectie Demarée (ruim 500 Egyptische voorwerpen) verworven. Deze collectie is door het RMO aangekocht voor een bedrag van €546.000 euro, te betalen in tien jaarlijkse termijnen, ingaand vanaf 2015. De heer en mevrouw Demarée schenken ditzelfde bedrag jaarlijkse aan het RMO terug. Deze transactie is in de jaarrekening opgenomen onder de langlopende schulden en vorderingen.

De optelsom van deze twee leningen, dat in het volgende jaar wordt afgelost (€117.100), is opgenomen onder de kortlopende schulden.

Kortlopende schulden

	2017	2016
Leveranciers – Diverse	364.176	402.878
Projecten – BGL nog te bestemmen	311.744	71.744
Terug te betalen OCW subsidie 2013-2016	238.794	-
Schulden – Personeel vakantiedagen/toeslag	210.047	179.544
Langlopende schulden – aflossing binnen één jaar	117.100	117.100
Overige – Zakenvrienden	75.000	75.000
Leveranciers – Pensioenfondsen	16.353	66.155
Projecten – Carthago	10.000	55.000
Projecten – diverse	143.200	71.275
Nog te betalen kosten asbestsanering	10.365	277.220
Vooruit ontvangen huur – Rapenburg 26	18.800	37.553
Schulden – Belastingen (LH)	127.987	126.043
Nog te betalen kosten	160.089	230.457
Totaal per 31 december	1.803.654	1.709.967

Solvabiliteit & Liquiditeit

	2017	2016
Solvabiliteit - Eigenvermogen ten opzichte van totale passiva	27,1%	46,8%
Solvabiliteit - Algemene reserve ten opzichte van totale passiva	13,0%	10,4%
Liquiditeit - Totale vlottende activa ten opzichte van kortlopende schulden	3,7	2,6

Het bestuur streeft naar een solvabiliteit van 20% tot 25% (eigen vermogen ten opzichte van totale passiva) en naar een liquiditeitsratio van minimaal 1,3 hetgeen betekent dat, ondanks de daling van de solvabiliteit t.o.v. 2016, wij nog steeds boven de norm zitten en dat de liquiditeit ver boven de norm uitkomt.

Resultaatbestemming 2017

Aan de Raad van Toezicht wordt voorgesteld het exploitatieresultaat over 2017 ten bedrage van €71.851 door reserveringen, dotaties en onttrekkingen tot een netto-resultaat van €8.760 te reduceren:

- Een eerste dotatie van €140.557 te bestemmen voor de herinrichting van toekomstige vaste presentaties. Dit bedrag is gelijk aan het verschil tussen de dotatie in 2016 en het jaarlijkse streefbedrag van €260.000;

- Een tweede dotatie van €325.000, eveneens te bestemmen is voor de herinrichting van toekomstige vaste presentaties. Dit bedrag is 25% hoger dan het jaarlijkse streefbedrag omdat in vette jaren meer opzij gelegd wordt;
- Een dotatie van €196.490 voor nog niet bestede bijdragen van de BankGiro Loterij;
- Een onttrekking ter hoogte van €307.275 door reclassificatie van de bestemmingsfondsen schenkingen naar aankoopfondsen;
- Een onttrekking ter hoogte van €238.794 uit de reserve Cultuurnota 2013-2016;
- Een onttrekking van €22.887 uit de bestemmingsreserve Egyptische opstelling;
- Een onttrekking van €30.000 uit het bestemmingsfonds Raamsteeg.

Uit het netto-resultaat wordt €5.361 toegevoegd aan de bestemmingsreserve Cultuurnota 2017-2020 en de Algemene Reserve met €3.399 verhoogd.

NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Huurverplichting

In het kader van het nieuwe huisvestingssysteem zijn de bestaande huurovereenkomsten voor de museumgebouwen, inclusief het depot aan de Raamsteeg, vervallen en vervangen door nieuwe huurovereenkomsten. Vanaf 1 januari 2017 is het RMO verantwoordelijk voor het onderhoud van de gebruikersinstallaties, voor de gebouwgebonden installaties en de gebouwen zelf. De huisvestingssubsidie is navenant aangepast. Het RMO heeft besloten de uitvoering van het onderhoud middels een dienstverleningsovereenkomst aan het RVB te gunnen. Huurovereenkomsten en dienstverleningsovereenkomst hebben een looptijd van vijf jaar tot 31 december 2021. Daarna vindt een evaluatie door OCW plaats. Het RMO pleit voor tussentijdse evaluaties.

De huurprijzen hebben drie componenten: Afschrijving; rente en een opslag. De opslag bedraagt €7,50 per m² vloeroppervlakte en dekt zakelijke lasten/heffingen, risico's die bij het RVB verblijven en personele kosten van het RVB af. De opslag wordt jaarlijks geïndexeerd op basis van de Consumentenprijsindex Algemeen. Het RMO huurt in totaal 13.557 m².

Afschrijving en rente worden niet geïndexeerd en zijn gebaseerd op de financieringslasten van het RVB. Voor het museum aan het Rapenburg en de kantoren en depots aan de Papengracht ontwikkeld dit zich als volgt:

	2017	2018	2019	2020	2021
Afschrijving	€192.907	€141.155	€141.155	€141.155	€141.155
Rente	€26.169	€25.267	€24.504	€23.742	€22.980

Voor het depot aan de Raamsteeg geldt het volgende:

	2017	2018	2019	2020	2021
Afschrijving	€113.003	€112.632	€93.665	€93.665	€93.665
Rente	€8.109	€7.500	€6.943	€6.437	€5.932

Voor de dienstverleningsovereenkomst met het RVB geldt een basis van €14,00 per m² vloeroppervlakte. Dit wordt jaarlijks geïndexeerd.

Binnen het RMO zijn er nog twee langdurige dienstverleningsovereenkomsten, op het gebied van ICT en schoonmaak. Beide contracten lopen in 2018 af.

Bestemmingsfonds OCW 2013/2016

De Tweede Kamer heeft met het aannemen van de motie Van Veen opgeroepen de middelen die musea gedurende de periode 2013-2016 hebben gedoteerd aan het bestemmingsfonds OCW terug te vorderen en te herbestemmen. De vierjaarlijkse instellingssubsidie (2013/2016) voor het RMO is hierdoor met terugwerkende kracht verlaagd met €238.794. De korting wordt verrekend met de subsidiebedragen voor 2018.

Instellingssubsidie Basisinfrastructuur en Erfgoedwet

Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft voor de periode 2017/2020 een meerjarige subsidiëring voor de periode 2017/2020 en de volgende bedragen, exclusief loon- en prijsbijstellingen toegezegd de volgende bedragen toegezegd:

Culturele basisinfrastructuur (BIS)		Erfgoedwet		Totaal
		huisvesting	collectiebeheer	
2017	3.577.204	2.278.308	828.387	6.683.899
2018	3.577.204	2.278.308	828.387	6.683.899
2019	3.577.204	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend
2020	3.577.204	Nog niet bekend	Nog niet bekend	Nog niet bekend

De toezeggingen zijn gebaseerd op het loon- en prijspeil 2017. In de regel wordt de loon- en prijsbijstelling voor het lopende jaar in het derde kwartaal bekend gemaakt. Voor 2017 waren de loon- en prijsbijstelling respectievelijk 2,04% en 1,47%.

Incidentele subsidie

In 2016 is door het ministerie van OCW een incidentele subsidie van €115.000 verstrekt ten behoeve van de (brand)veiligheid van het depot aan de Raamsteeg. De werkzaamheden worden samen met Museum Boerhaave uitgevoerd en zijn in 2017 begonnen. In 2017 is €22.887 uitgegeven. Het restant wordt in 2018 besteed.

Pensioenregeling

Het RMO heeft een collectieve middelloon pensioenregeling afgesloten bij het Pensioenfonds Zorg en Welzijn (PFZW) en kwalificeert als een directe bijdrageregeling. De opgebouwde rechten worden jaarlijks af gefinancierd. De dekkingsgraad van PFZW was per 31 december 2017 101,1%.

De begroting is ontleend aan de subsidieaanvraag voor de Cultuurplanperiode 2017/2020, die begin 2016 is opgesteld.

TOELICHTING OP DE CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING - BATEN

	2017	Begroting 2017	2016
Eigen Inkomsten			
Publieksinkomsten binnenland:			
Kaartverkoop	1.444.399	810.000	706.285
Overige publieksinkomsten (wo museumwinkel)	559.134	375.000	363.040
Publieksinkomsten buitenland:	110.000	120.000	168.000
Totaal Publieksinkomsten	2.113.533	1.305.000	1.237.325
Sponsorinkomsten	-	70.000	
Overige directe inkomsten:	13.534		
Catering	266.763	50.000	157.219
Zaalverhuur en Docent in de klas	29.897		35.325
Totaal overige directe inkomsten	310.194	120.000	192.544
Totaal Directe inkomsten	2.423.727	1.425.000	1.429.869
Indirecte inkomsten:			
Verrichte diensten/doorberekeningen	27.903	150.000	36.621
Overig	127.775	-	112.243
Totaal indirecte inkomsten	155.678	150.000	148.864
Publieke middelen -Fondsen en overig	208.884		
Private middelen - Particulieren incl vriendenvereniging	355.655	200.000	384.825
Private middelen - Bedrijven	19.010	-	77.399
Private middelen - Fondsen	296.865	100.000	78.400
Private middelen - Goede doelenloterijen	646.051	400.000	253.054
Totaal bijdragen uit private en publieke middelen	1.526.465	700.000	793.678
Totaal eigen Inkomsten	4.105.870	2.275.000	2.372.411
Subsidies			
OCW - spec. Cultuurbeleid (publieksactiviteiten)	3.577.204	3.509.609	3.774.320
OCW - Erfgoedwet onderdeel Huisvesting	2.278.308	2.240.224	2.721.231
OCW - Erfgoedwet onderdeel Collectiebeheer	828.387	812.734	
OCW - Kaderregeling exploitatiesubsidies Onderzoek en Wetenschap	-	-	
Totaal structureel OCW	6.683.899	6.562.567	6.495.551
Structurele Subsidies overig	-238.794	-	-
Totaal Structurele Subsidies	6.445.105	6.562.567	6.495.551
Incidentele publieke subsidies:			
OCW- Onderhoud Raamsteeg	-	-	115.000
OCW - Vrijval collectie Geldmuseum	-	-	35.823
OCW - Bijdrage project Archeologie op de kaart	-	-	60.000
Overige publieke subsidies		200.000	53.154
Totaal incidentele publieke subsidies	-	200.000	263.977
Totaal Subsidies	6.445.105	6.762.567	6.759.528
TOTALE BATEN	10.550.975	9.037.567	9.131.939
Eigen inkomsten-%	63,7%	34,7%	36,5%
Verdeling resultaat%	-38,9%		28,9%

Publieksinkomsten Buitenland - Tentoonstellingen

Dit betreft de omzet van de verkoop van een tentoonstelling aan het MUDEC in Milaan, waarbij het RMO met ruim 100 objecten de kern van de Egypte-tentoonstelling *La straordinaria scoperta del Faraone Amenofi II* en het verhaal erbij leverde.

Publieksinkomsten Binnenland - Kaartverkoop

Er zijn 219.860 bezoekers geweest (2016: 156.196 bezoekers). Er is toeslag geheven op de reguliere entreprijs bij de exposities Koninginnen van de Nijl en Nineveh. De hoogte van de opbrengsten is beïnvloed door het recordaantal bezoekers en een hogere uitkering dan verwacht van de Museumkaart. Zij baseerden zich bij de afdracht niet –zoals in eerdere jaren– op de gemiddelde entreprijs van het jaar daarvoor, maar op de gemiddelde toegangsprijs per 1 januari 2017. Dit verklaart waarom de publieksinkomsten dit jaar hoger uitvallen dan de begroting en het resultaat van 2016. De eindafrekening van de Museumjaarkaart, kenbaar gemaakt per mail in februari 2018, is in het jaar 2017 verwerkt.

Totaal bijdragen uit private en publieke middelen

In 2017 is in vergelijking met begroting en 2016 meer dan 800.000 euro meer bijdragen opgenomen dan begroot. De verklaring hiervoor is dat we onverwacht veel particuliere schenkingen hebben ontvangen, meer fondsen hebben aangesproken in verband met de hogere kosten dit jaar ten aanzien van nieuwe aankopen. Ten slotte hebben we van BGL in 2017 een extra bijdrage ontvangen voor het maken van een nieuwe lichtprojectie plan annex facelift in de Tempelzaal.

Indirecte opbrengsten

Het betreft hier hoofdzakelijk de ontvangen huur voor de verhuur van een deel van Rapenburg 26 en Papengracht 34, de ontvangen vergoedingen voor uitgaande bruiklenen en vergoedingen uit barterovereenkomsten.

Overige bijdragen uit private middelen - Goede doelen loterijen

Van het reguliere bedrag van de BankGiro Loterij van 2017 ad €200.000 is €30.000 gebruikt voor het restaureren van 19de eeuwse gipsen replica's ten behoeve van de tentoonstellingen Studio RMO en Nineveh. Het restantbedrag van €170.000 is per 31 december 2017 opgenomen als bestemmingsreserve BankGiro Loterijfonds, samen met een niet besteed bedrag van ruim €26.000 uit het zogenaamde geormerkt werven (nieuwe deelnemers aan de loterij die specifiek aangeven dat hun inleg is bedoeld voor het Rijksmuseum van Oudheden).

Structurele Subsidies overig

De Tweede Kamer heeft met het aannemen van de motie Van Veen opgeroepen de middelen die musea gedurende de periode 2013-2016 hebben gedoteerd aan het bestemmingsfonds OCW terug te vorderen. De vierjaarlijkse instellingssubsidie (2013-2016) voor het RMO is hierdoor met terugwerkende kracht verlaagd met €238.794. De korting wordt verrekend met de subsidiebedragen voor 2018 en komt als een negatieve subsidie ten laste van het resultaat in 2017.

TOELICHTING OP DE CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING - LASTEN

	2017	Begroting 2017	2016
Salarislasten	2.313.885	2.186.800	2.220.590
Inhuur via uitzendbureau	63.083	20.210	50.501
Vakantiegeld	176.009	152.699	155.058
Eindejaar- en jubileumuitkeringen	70.463	56.748	57.625
Sociale lasten	414.159	404.794	411.049
Pensioenlasten	251.759	240.056	243.765
Totaal personeelslasten	3.289.358	3.061.307	3.138.588
Huisvestingskosten Rijksvastgoedbedrijf	1.935.769	1.788.016	1.297.405
Energie	166.270	200.000	186.052
Schoonmaak	129.568	120.000	116.710
Onderhoud	46.701	130.000	125.691
Huisvestingslasten	2.278.308	2.238.016	1.725.858
Totaal afschrijvingen	37.186	338.496	123.246
Totaal aankopen	819.370	101.044	59.709
Algemene kosten	902.000	700.000	777.546
Ontwerp en opbouw tentoonstellingen	1.467.363	1.900.000	2.344.427
Kostprijsverkopen - Museumwinkel	402.608	240.000	223.775
Kostprijsverkopen - Catering	199.335	130.000	129.414
Overige personeelslasten	247.961	225.000	236.093
Advieskosten	140.781	100.000	131.488
Diverse	76.560	13.704	13.005
Totaal overige lasten	3.436.609	3.308.704	3.855.748
Totale lasten	9.860.830	9.047.567	8.903.149

Salariskosten

Eind 2017 waren er 51,0 Fte (2016: 51,6) bij het RMO in dienst. Per 1 oktober 2017 heeft een salarisverhoging plaats gevonden van 1,5%. De daling in FTE ten opzichte van vorig jaar is te verklaren doordat in 2016 tijdelijk extra projectkrachten in dienst zijn genomen en in 2017 er minder mensen met een arbeidscontract zijn aangenomen, maar meer met een ZZP contract.

Personeel en vrijwilligers

	2017		Begroting 2017		2016	
Specificatie	€	fte	€	fte	€	fte
<i>personeelslasten</i>						
Waarvan vast contract	2.976.572	47,6	2.559.433	47,0	2.779.278	47,0
Waarvan tijdelijk contract	189.994	3,4	481.665	4,0	308.809	4,6
Waarvan inhuur	63.083	1,1	20.209	1,0	50.502	0,9
Personeelslasten totaal	3.229.649	52,1	3.061.307	52,0	3.138.589	52,5
<i>Vrijwilligers</i>		aantal		aantal		aantal
Vrijwilligers : fte		3,3		3		2,9
Vrijwilligers : personen		44		40		35

Huur

Zie hoofdstuk 'niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen.

Overige lasten zie alinea 'financiële positie' in het bestuursverslag.

CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING – RENTEBATEN EN –LASTEN

	2017	Begroting 2017	2016
Rente baten en soortgelijke opbrengsten	4.302		20.327
Rentelasten en soortgelijke kosten	6.464		10.467
	<u>-2.162</u>	<u>10.000</u>	<u>9.860</u>

TOELICHTING OP DE CATEGORIALE EN FUNCTIONELE EXPLOITATIEREKENING

	Totaal	Publieks activiteiten	Collectie beheer	Algemeen Beheer
Eigen Inkomsten				
Publieksinkomsten binnenland:				
Kaartverkoop	1.444.399	1.444.399		
Overige publieksinkomsten (wo museumwinkel)	559.134	559.134		
Publieksinkomsten buitenland:	110.000	110.000		
Totaal Publieksinkomsten	2.113.533	2.113.533		
Sponsorinkomsten	-			
Overige directe inkomsten:	13.534	13.534		
Catering	266.763	266.763		
Zaalverhuur en Docent in de klas	29.897	29.897		
Totaal overige directe inkomsten	310.194	310.194		
Totaal Directe inkomsten	2.423.727	2.423.727	-	-
Indirecte inkomsten:				
Verrichte diensten/doorberekeningen	27.903	27.903		
Overig	127.775	11.975	29.375	86.425
Totaal indirecte inkomsten	155.678	39.878	29.375	86.425
Publieke middelen -Fondsen en overig	208.884	67.484	141.400	
Private middelen - Particulieren incl vriendenvereniging	355.655	108.255	247.400	
Private middelen - Bedrijven	19.010	19.010		
Private middelen - Fondsen	296.865	83.865	213.000	
Private middelen - Goede doelenloterijen	646.051	241.051	405.000	
Totaal bijdragen uit private en publieke middelen	1.526.465	519.665	1.006.800	-
Totaal eigen Inkomsten	4.105.870	2.983.270	1.036.175	86.425
Subsidies				
OCW - spec. Cultuurbeleid (publieksactiviteiten)	3.577.204	3.577.204		
OCW - Erfgoedwet onderdeel Huisvesting	2.278.308	953.800	1.290.608	33.900
OCW - Erfgoedwet onderdeel Collectiebeheer	828.387		828.387	
OCW - Kaderregeling exploitatiesubsidies Onderzoek en Wetenschap	-			
Totaal structureel OCW	6.683.899	4.531.004	2.118.995	33.900
Structurele Subsidies overig	-238.794			-238.794
Totaal Structurele Subsidies	6.445.105	4.531.004	2.118.995	-204.894
Overige publieke subsidies	-	-	-	-
Totaal incidentele publieke subsidies	-	-	-	-
Totaal Subsidies	6.445.105	4.531.004	2.118.995	-204.894
TOTALE BATEN	10.550.975	7.514.274	3.155.170	-118.469
LASTEN				
Personeelslasten	3.289.357	1.184.169	1.624.581	480.608
Huisvestinglasten	2.278.308	953.814	1.291.206	33.288
Afschrijvingen	37.186	37.186		
Aankopen	819.370		819.370	
Overige lasten	3.436.609	2.656.533	366.720	413.355
TOTALE LASTEN	9.860.830	4.831.701	4.101.877	927.252
SALDO UIT GEWONE BEDRIJFSVOERING	690.145	2.682.573	-946.707	-1.045.721
Saldo rentebaten/-lasten	-2.162			-2.162
Mutaties Aankoopfonds	-616.132		-616.132	
Toerekening Algemeen Beheer	-	-628.729	-419.153	1.047.882
EXPLOITATIERESULTAAT	71.851	2.053.843	-1.981.992	-

TOELICHTING OP DE CATEGORIALE EN FUNCTIONELE EXPLOITATIEREKENING

In 2017 heeft een Werkgroep Bekostiging een methodiek opgezet voor een vergelijkbare kostenvaststelling voor alle rijksmusea voor de collectie- en publieksfuncties. Deze duale werkgroep werd ingesteld door de Minister van OCW (brief referentienummer 894339). De opdracht was verder te werken aan een breed gedragen bekostigingsmodel. De werkgroep bracht advies uit aan de Minister en de Museumvereniging. De door de werkgroep geadviseerde methodiek is opgenomen in het nieuwe OCW-Handboek. Het RMO heeft de methodiek gebruikt voor de vaststelling van de functionele lasten voor de publieks- en collectiefuncties. De categoriale verdeling wordt uitgebreid toegelicht in de Toelichting Categoriale Exploitatierkening en hier niet herhaald. De functionele toewijzing gebeurt als volgt:

Baten

Alle *publieksinkomsten* zijn per definitie toegerekend aan de publieksfunctie. De *overige directe inkomsten* worden op basis van de aard der inkomsten toegewezen. In de regel leidt dit tot een toewijzing aan de Publieksfunctie. *Indirecte inkomsten* worden op basis van de aard der inkomsten toegewezen. Wanneer dit niet mogelijk is, worden ze toegewezen aan Algemeen Beheer. *Bijdragen uit private en publieke middelen* zijn naar de aard toegewezen. Twee voorbeelden: Ondersteuning voor tentoonstellingen komt de publieksfunctie ten goede; en ondersteuning voor aankopen is in de collectiefunctie terug te vinden.

De *Subsidie OCW voor publieksactiviteiten* (BIS) is vanzelfsprekend volledig ten gunste van de publieksfunctie. Vergelijkbaar geldt dat voor de *subsidie OCW uit de erfgoedwet, onderdeel collectiebeheer*, die volledig aan de collectiefunctie is toegewezen. De *Subsidie OCW uit de erfgoedwet, onderdeel huisvesting* is op basis van vierkante meters verdeeld. De Werkgroep Bekostiging heeft als onderdeel van haar advies een handleiding voor de verdeling van de vierkante meters opgesteld. De publieksfunctie benut 5.630m² van de totale 13.448m² vloeroppervlakte binnen het RMO. De collectiefunctie benut 7.618m² en de rest is Algemeen Beheer.

De *Structurele Subsidies overig* zijn €238.794 negatief. Dit betreft de in de periode 2013/2016 aan het bestemmingsfonds OCW gedoteerde middelen, die door het Ministerie van OCW teruggevorderd zijn, en in 2018 verrekend worden. Aangezien een toewijzing van de dotaties in de periode 2013/2016 niet mogelijk is, is de volledige terugbetalingsverplichting onder Algemeen Beheer opgenomen.

Lasten

Het OCW-Handboek schrijft voor verdeelsleutels te gebruiken voor de verdeling van de lasten over de museale functies. Het RMO heeft een administratie met een gedetailleerde indeling naar meer dan honderd actieve kostenplaatsen. Met uitzondering van kostenplaatsen die gerelateerd zijn aan huisvesting, zijn alle kostenplaatsen toegewezen aan de publieksfunctie, de collectiefunctie of aan het algemene beheer. Huisvesting-kostenplaatsen zijn verdeeld aan hand van het vloeroppervlak. In algemeen beheer zijn op deze manier alleen lasten voor directie/management, ICT, P&O, secretariael en financiën terecht gekomen. Daarbij komt nog een toewijzing van circa 1% van de huisvestingslasten. Alle andere lasten zijn direct aan de publieks- of collectiefunctie toegewezen.

Lasten collectiefunctie

De lasten voor de collectiefunctie bedragen €4.072.388, zonder aankopen. De huisvestingslasten die betrekking op de collectiefunctie hebben maken hiervan €1.291.206 uit en worden gefinancierd uit de huisvestingssubsidie die het RMO ontvangt. De toewijzing van deze subsidie aan de collectiefunctie is grotendeels op basis van vierkante meters en volgens de richtlijnen die de werkgroep heeft opgesteld. Aan de collectiefunctie is circa 40% van de kosten voor Algemeen Beheer toegewezen (€415.663). Dit zijn lasten voor directie en ondersteunende functies, zoals personeelszaken en boekhouding. De personeelslasten van €1.595.091 zijn de grootste kostenpost binnen de collectiefunctie. Dit bedrag bevat de kosten voor alle medewerkers die uitsluitend voor de collectiefunctie actief zijn. Een gering

aantal medewerkers werkt voor de collectie- en de publieksfunctie. Het aantal varieert, maar is zelden hoger dan vijf. De activiteiten van deze medewerkers worden maandelijks financieel verrekend. De personeelslasten van de beveiligingsdienst maken ook deel uit van de lasten van de collectiefunctie. De leidraad voor de verdeling van de beveiligingskosten is dat de bewakingskosten gedurende sluitingsuren optreden (op maandag en tussen 17.00 uur en 10.00 uur de volgende dag) volledig aan de collectiefunctie toegerekend worden. Extra bewakingskosten tijdens openingstijden gaan ten laste van de publieksfunctie. De overige lasten voor de collectiefunctie (€366.720) maken slechts een klein gedeelte van de totale beïnvloedbare lasten van de collectiefunctie uit.

Tot slot bevatten de lasten binnen de collectiefunctie nog een bedrag van €819.370 voor aankopen. Dit bedrag werd bijna voor de helft gedekt door bijdragen uit private en publieke middelen.

WNT-VERANTWOORDING 2017

De Wet Normering Bezoldiging Topfunctionarissen Publieke en Semipublieke Sector (hierna: WNT) is bekrachtigd in het besluit van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 26 februari 2014, nr. 2014-0000106049 en de Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 26 februari 2014, nr. 2014-0000104920.

Het bezoldigingsmaximum is €181.000. Het individuele WNT-maximum is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij de omvang van het dienstverband nooit groter is dan 1,0 Fte.

Bezoldiging 2017 Wim Weijland

bedragen x € I	
Functie(s)	Directeur
Duur dienstverband in 2017	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in FTE)	1
Gewezen topfunctionaris?	Nee
Echte of fictieve dienstbetrekking?	Ja
Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam?	Ja
Individueel WNT-maximum	181.000
Bezoldiging	
Beloning	123.818
Bruto onkostenvergoedingen	0
Beloningen betaalbaar op termijn	13.143
Totaal bezoldiging	136.961
Gegevens 2016	
Duur dienstverband in 2016	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2016 (in FTE)	1
Bezoldiging 2016	
Beloning	121.861
Bruto onkostenvergoedingen	0
Beloning betaalbaar op termijn	12.864
Totaal bezoldiging 2016	134.725
Individueel WNT-maximum 2016	179.000

Toezichthoudende topfunctionarissen

De Raad van Toezicht heeft de honoraria, inclusief onkostenvergoeding in 2015 aangepast met verwijzing naar de WNT2 (zie verantwoording in het bericht van de Raad van Toezicht). Een deel van de vermelde bedragen was nog niet uitgekeerd per einde 2017.

Honoraria 2017 toezichthoudende topfunctionarissen

bedragen x €1	Dhr Hoekema	Dhr Asscher	Mw Kortlang	Mw Sluiter	Dhr Van den Eijnden	Dhr Van den Tweel
Functie(s)	Voorzitter	Lid	Lid	Lid	Lid	Lid
Zittingsduur	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Individueel WNT-maximum	27.150	18.100	18.100	18.100	18.100	18.100
Beloning	5.600	3.600	3.600	3.600	3.600	3600
Totaal bezoldiging	5.600	3.600	3.600	3.600	3.600	3600
Gegevens 2016						
Duur dienstverband	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1-31/12	1/1-31/12	2/12-31/12
Bezoldiging 2016	5.600	3.600	3.600	3.600	3.600	900

GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Er zijn geen gebeurtenissen bekend die van invloed zijn op deze jaarrekening.

GOEDKEURING & VASTSTELLING

De jaarrekening 2017 van de Stichting Rijksmuseum van Oudheden, zoals opgenomen in dit rapport is door de Raad van Toezicht op 23 maart 2018 goedgekeurd en aansluitend door de directie vastgesteld.

Namens de Raad van Toezicht,
Oudheden

Namens de Stichting Rijksmuseum van

Sander van den Eijnden
Penningmeester

Wim Weijland
Directeur - bestuurder

CONTROLEVERKLARING ACCOUNTANT

CONTROLEVERKLARING ACCOUNTANT

PRESTATIEVERANTWOORDING

Tentoonstellingen	Huidig boekjaar (2017)		Activiteiten plan 2017		Vorige boekjaar (2016)	
	Tentoonstellingen	Bezoekers	Tentoonstellingen	Bezoekers	Tentoonstellingen	Bezoekers
1 Tijdelijke tentoonstellingen	15	219.850	12	150.000	12	156.196
<i>Totaal bezoeken (2+3+4+5)</i>		219.860		150.000		156.196
2 Reguliere bezoeken		185.062		122.500		127.116
3 Bezoeken PO		9.065		10.000		9.087
4 Bezoeken VO		17.732		12.500		14.371
5 Bezoeken MBO/HO		8.001		5.000		5.622
<i>Specificatie bezoeken totaal:</i>						
6 Gratis bezoeken > 4 jaar		14.357		12.000		12.638
Gratis bezoeken < 5 jaar		2.438				1.918
7 Betaalde bezoeken		203.065		138.000		141.640
<i>Overige bezoeken:</i>						
8 Bezoeken website totaal		663.143		650.000		625.836
9 Aantal unieke bezoekers website		460.095		533.000		441.239
Overige activiteiten	Activiteiten	Deelnemers	Activiteiten	Deelnemers	Activiteiten	Deelnemers
10 Schoolgebonden activiteiten:	169	4.353	45	4.000	niet gemeten	niet gemeten
11 Waarvan PO	48	1.468		*	niet gemeten	niet gemeten
12 Waarvan VO	89	2.405		*	niet gemeten	niet gemeten
13 Waarvan MBO/HO	32	480		*	niet gemeten	niet gemeten
14 Openbare activiteiten	438	31.156	200	25.000	niet gemeten	niet gemeten
15 Totaal overige activiteiten (10+14)	607	35.509	245	29.000	niet gemeten	niet gemeten

* Het aantal schoolgebonden activiteiten is in het activiteitenplan niet gespecificeerd naar onderwijstype.

Het aantal bezoekers is exclusief de bezoekers aan tentoonstellingen die het RMO buiten Leiden heeft gemaakt. Voor een analyse van de bezoekcijfers, de openbare- en schoolgebonden activiteiten, het aantal scholieren, een kwalitatieve beschrijving van de tentoonstellingen en een reflectie op de omgang met de collectie, wordt verwezen naar het bestuursverslag.

BIJLAGE I: TOELICHTING OP DE PRESTATIEVERANTWOORDING
Schoolgebonden activiteiten: resultaatafspraak is 45 met 4.000 deelnemers

Activiteit	Onderwijstype	Aantal deelnemers	Aantal klassen
Museumdocent in de Klas primair	PO	1.268	47 klassen
Museumdocent in de Klas secundair	VO	1.905 leerlingen	71 klassen
Hoor en werkcolleges aan Hogescholen en universiteiten	WO	Circa 15 studenten per college (niet gemeten). Is $15 \times 4 \times 8 = 480$ bereik	32 groepen (4 series van 8 hoorcolleges) door 3 conservatoren die tevens bijzonder hoogleraar zijn
Ken je Klassieken Quiz	VO	160 leerlingen	Halve finale en finale in RMO voor best gymnasiumklas van Nederland
Baas over eigen geld	VO	Circa 340 leerlingen	16 klassen i.s.m. Rabobank over omgang met geld, vroeger en nu.
Making a Museum (projectweek)	PO	200	1 school (British School Wassenaar) met 8 klassen
Totaal		4.353	169

Openbare activiteiten: resultaatafspraak is 200 met 25.000 deelnemers

Activiteit	Aantal	Aantal deelnemers
Kinderworkshops in vakanties (Zie uitsplitsing in de tabel hieronder)	112 dagen activiteiten in Tempelzaal	14.129
Lezingen conservator in RMO	36	Gemiddeld 75. Totaal 2.700
Lezingen overige sprekers in RMO	39	Gemiddeld 75. Totaal 2.925
Lezingen vriendenvereniging	10	1.207
Boekpresentaties	18	Gemiddeld 65. Totaal 1.170
Museumwandelingen / Inleidingen	10 wandelingen (maandelijks, niet in zomer) en 12 inleidingen	Gemiddeld 40. Totaal 880
Museumjeugduniversiteit	8 colleges	Gemiddeld 115. Totaal 920
Openingen	4 (Fibula's, studio RMO, Casa Romana, Nineveh)	Circa 2.200 aanwezigen
Volwassenonderwijs	201 cursusdagen	Gemiddeld 25 deelnemers per dag. Totaal 5.025
Totaal	438	31.156

Uitsplitsing kinderworkshops (cijfers uit kassasysteem Wyseguard)

Kinderworkshops in vakanties	2017	2016
Kerstvakantie (begin jaar)	2.599	264
Voorjaarsvakantie	3.594	1.712
Meivakantie	2.023	2.258
Zomervakantie	3.089	4.132
Herfstvakantie	1.640	1.719
Kerstvakantie (einde jaar)	1.184	2.061
Totaal	14.129	12.146

BIJLAGE 2: STAND VAN ZAKEN EN MOBILITEIT VAN DE COLLECTIE
Stand van zaken collectie

	2014	2015	2016	2017
Basisregistratie	100%	100%	100%	100%
Objectrecords TMS	177.967	183.119	187.034	195.446
Objectrecords met foto's in TMS	49.978	59.261	61.318	72.113
Foto's in TMS	89.846	113.143	116.333	152.162
Via website	49.367	58.116	59.401	70.343
Vindbaar in 10 minuten	92%	92%	92%	92%

	2014	2015	2016	2017
Egypte	24.063	24.650	24.667	25.073
Nabije Oosten	18.328	18.291	18.355	18.411
Klassieke Wereld	14.190	14.264	14.523	14.519
Oud Europa	7.581	7.580	7.675	7.846
Nederland prehistorie	8.317	8.377	8.312	8.774
Nederland Romeinen	16.848	16.866	16.893	16.950
Nederland Middeleeuwen	12.222	12.325	13.073	20.403
Opgravingsmateriaal	75.426	75.349	75.362	75.295
- prehistorisch	ca.13.000	ca.13.000	ca.13.000	ca.13.000
- Romeins	ca.27.000	ca.27.000	ca.27.000	ca.27.000
- middeleeuws	ca.35.000	ca.35.000	ca.35.000	ca.35.000
Replica's	502	512	536	515
Receptie van de Oudheid	488	527	592	849
Gesneden stenen	n.v.t.	4.376	4.379	4.395
Boeken	n.v.t.	n.v.t.	2.416	2.416

Mobiliteit van de collectie

	Doel:	2014	2015	2016	2017
Kortlopende bruiklenen		37	29	15	23
Aantal objecten	300	1.285	1.415	401	673
Langdurige bruiklenen		65	64	64	64
Aantal objecten	1.700	1.867	1.499	1.569	1.696